

Starostwo Powiatowe w Poznaniu

INSTYTUT METEOROLOGII I GOSPODARKI WODNEJ
ODDZIAŁ W POZNANIU

Program ochrony środowiska dla Powiatu Poznańskiego

Opracowanie na zlecenie Starostwa Powiatowego w Poznaniu

Autorzy

Dyrektor Oddziału

Prof. dr hab. inż. Piotr Kowalczak

dr Ryszard Farat

mgr inż. Justyna Grzebyta

mgr inż. Małgorzata Mikołajczak

mgr Katarzyna Skoracka

Poznań
Czerwiec 2004

Spis treści

1. Wstęp	7
1.1. Podstawa prawna opracowania	7
1.2. Cele i zakres programu	7
1.3. Funkcje programu	10
2. Ogólna charakterystyka powiatu poznańskiego	11
2.1. Wprowadzenie	11
2.2. Rzeźba terenu i budowa geologiczna	13
2.3. Warunki klimatyczne	19
2.4. Warunki hydrograficzne	19
2.5. Użytkowanie terenu	20
3. Krótka synteza danych o źródłach przeobrażeń środowiska przyrodniczego w powiecie	21
4. Polityka ochrony środowiska. Cele ekologiczne i kierunki działań do 2015 roku	23
4.1. Cele ekologiczne i kierunki działań w zakresie zasobów wodnych	23
4.1.1. Uwarunkowania prawne	23
4.1.2. Cele polityki ekologicznej państwa	24
4.1.3. Cele wojewódzkiej polityki ekologicznej	24
4.1.4. Cele ekologiczne i kierunki działań na poziomie powiatu	25
4.1.5. Kierunki działań na poziomie gminy	25
4.2. Cele ekologiczne i kierunki działań w zakresie ochrony powietrza	26
4.2.1 Uwarunkowania prawne	26
4.2.2 Cele polityki ekologicznej państwa	26
4.2.3 Cele wojewódzkiej polityki ekologicznej	27
4.2.4. Cele ekologiczne i kierunki działań na poziomie powiatu	27
4.2.5. Kierunki działań na poziomie gminy	28
4.3. Cele ekologiczne i kierunki działań w zakresie polepszenia środowiska akustycznego	29
4.3.1. Uwarunkowania prawne	29
4.3.2. Cele polityki ekologicznej państwa	29
4.3.3. Cele wojewódzkiej polityki ekologicznej	30
4.3.4. Cele ekologiczne i kierunki działań na poziomie powiatu	30
4.3.5. Kierunki działań na poziomie gminy	30
4.4. Cele ekologiczne i kierunki działań w zakresie ochrony przed promieniowaniem elektromagnetycznym	31

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

4.4.1.	Uwarunkowania prawne	31
4.4.2.	Cele polityki ekologicznej państwa	32
4.4.3.	Cele wojewódzkiej polityki ekologicznej	32
4.4.4.	Cele ekologiczne i kierunki działań na poziomie powiatu	32
4.4.5.	Kierunki działań na poziomie gminy	32
4.5.	Cele ekologiczne i kierunki działań w zakresie ochrony powierzchni ziemi	33
4.5.1.	Uwarunkowania prawne	33
4.5.2.	Cele polityki ekologicznej państwa	33
4.5.3.	Cele wojewódzkiej polityki ekologicznej	34
4.5.4.	Cele ekologiczne i kierunki działań na poziomie powiatu	34
4.5.5.	Kierunki działań na poziomie gminy	34
4.6.	Cele ekologiczne i kierunki działań w zakresie racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych	35
4.6.1.	Uwarunkowania prawne	35
4.6.2.	Cele polityki ekologicznej państwa	35
4.6.3.	Cele wojewódzkiej polityki ekologicznej	36
4.6.4.	Cele ekologiczne i kierunki działań na poziomie powiatu	36
4.6.5.	Kierunki działań na poziomie gminy	36
4.7.	Cele ekologiczne i kierunki działań w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego	37
4.7.1.	Uwarunkowania prawne	37
4.7.2.	Cele polityki ekologicznej państwa	37
4.7.3.	Cele wojewódzkiej polityki ekologicznej	39
4.7.4.	Cele ekologiczne i kierunki działań na poziomie powiatu	39
4.7.5.	Kierunki działań na poziomie gminy	40
4.8.	Cele ekologiczne i kierunki działań w zakresie awarii przemysłowych/NOS	41
4.8.1.	Uwarunkowania prawne	41
4.8.2.	Cele polityki ekologicznej państwa	41
4.8.3.	Cele wojewódzkiej polityki ekologicznej	41
4.8.4.	Cele ekologiczne i kierunki działań na poziomie powiatu	42
4.8.5.	Kierunki działań na poziomie gminy	42
4.9.	„Gorące punkty”	43
5.	Edukacja ekologiczna	46
6.	Zarządzanie programem ochrony środowiska	49
6.1.	Wprowadzenie	49
6.2.	Instrumenty realizacji Programu	51
6.2.1.	Narzędzia i instrumenty programowo-planistyczne	51

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

6.2.2. Narzędzia i instrumenty reglamentujące możliwości korzystania ze środowiska	51
6.2.3. Narzędzia i instrumenty finansowe	52
6.2.4. Narzędzia i instrumenty karne oraz administracyjne	52
6.2.5. Działalność kontrolna Powiatu	53
6.2.6. Potencjalne źródła finansowania Programu	53
6.2.7. Fundusze wspomagające	54
6.2.7.1. Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	54
6.2.7.2. Fundacja Ekofundusz	58
6.2.7.3. Banki	59
6.2.7.4. Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	60
6.2.7.5. Fundusze z Unii Europejskiej	61
6.2.8. Udział społeczeństwa w podejmowaniu decyzji	70
6.3. Monitoring jakości środowiska	70
6.3.1. Informacje ogólne	70
6.4. Procedury kontroli i realizacji Programu	80
6.4.1. Mierniki efektywności Programu	81
6.4.2. Uczestnicy wdrażania Programu	82
6.4.3. Procedury kontroli realizacji i aktualizacji Programu	82
6.4.4. Harmonogram wdrażania Programu	83
6.4.5. Główne działania w ramach wdrażania Programu	84
7. Priorytetowe kierunki działań w skali powiatu i gmin w latach 2004 - 2015	86
7.1. Wprowadzenie	86
7.2. Hierarchia priorytetowych przedsięwzięć w latach 2004-2007	86
7.2.1. Zasoby wodne i gospodarka wodno-ściekowa	87
7.2.2. Ochrona atmosfery i odnawialne źródła energii	89
7.2.3. Hałas i promieniowanie elektromagnetyczne	91
7.2.4. Ochrona krajobrazu i zasobów przyrody	92
7.2.5. Zarządzanie środowiskiem i edukacja ekologiczna	95
7.3. Szacunkowe koszty realizacji Programu ochrony środowiska Powiatu Poznańskiego w latach 2004-2007	96

Ważniejsze skróty

WIOŚ	Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska
GIOŚ	Główny Inspektorat Ochrony Środowiska
NFOŚiGW	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
WFOŚiGW	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
PFOŚiGW	Powiatowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
GFOŚiGW	Gminny Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
BOŚ	Bank Ochrony Środowiska
ISO	Międzynarodowa Organizacja Normalizacji
ISPA	Przedakcesyjny Instrument Polityki Strukturalnej
PHARE	Program Pomocy Polsce w Restrukturyzacji Gospodarki
SAPARD	Specjalny Program Akcesyjny Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich
UE	Unia Europejska
ZPORR	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego
ERDF	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
ARiMR	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa
WODR	Wojewódzki Ośrodek Doradztwa Rolniczego
RZGW	Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej
IMGW	Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej
RDLP	Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych
OZE	Odnawialne Źródła Energii
GZWP	Główny Zbiornik Wód Podziemnych
PIG	Państwowy Instytut Geologiczny
PWiK	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji

Załączniki

Załącznik 1 – Charakterystyka i diagnoza stanu środowiska Powiatu
Poznańskiego

1. Wstęp

1.1. Podstawa prawna opracowania

Nowe prawo ochrony środowiska obowiązujące w Polsce od 1 października 2001 r. nakłada na Zarząd Powiatu obowiązek opracowania programu ochrony środowiska w celu realizacji polityki ekologicznej państwa.

Niniejsze opracowanie „Program ochrony środowiska dla Powiatu Poznańskiego” zostało wykonane na podstawie umowy nr WA 3434/3/03 zawartej w dniu 18 grudnia 2003 r. pomiędzy Powiatem Poznańskim reprezentowanym przez Zarząd Powiatu a Instytutem Meteorologii i Gospodarki Wodnej, Oddział w Poznaniu.

1.2. Cele i zakres programu

Głównym celem Programu jest określenie polityki ekologicznej Powiatu Poznańskiego.

Najważniejsze problemy i cele zawierają następujące, przyjęte przez Parlament dokumenty krajowe:

- Polityka ekologiczna państwa (1991 r.) i II Polityka ekologiczna państwa (2001 r.),
- Program wykonawczy do II Polityki ekologicznej państwa na lata 2002 – 2010 (2002 r.),
- Polityka ekologiczna państwa na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 – 2010,
- Polska 2025, długookresowa strategia trwałego i zrównoważonego rozwoju,
- Krajowy plan gospodarki odpadami (2002 r.),
- Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych,

uwzględniające uwarunkowania międzynarodowe, a w szczególności:

- Agendę 21 – Ramowy Program Działań,

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

- Strategię zrównoważonego rozwoju Unii Europejskiej (2001 r.) oraz Unijne programy ochrony środowiska,
- dyrektywy UE,
- konwencje i porozumienia międzynarodowe podpisane i ratyfikowane przez Polskę.

Program uwzględnia uwarunkowania wojewódzkie wynikające:

- ze Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego (2000 r.),
- z Programu ochrony środowiska dla województwa wielkopolskiego (2002 r.),
- z Planu gospodarki odpadami dla województwa wielkopolskiego (2003 r.).

Program przyjmuje podstawowe zasady ogólne, leżące u podstaw polityki ochrony środowiska UE i Polski . Są to:

- zasada zrównoważonego rozwoju,
- zasada równego dostępu do środowiska postrzegana w kategoriach:
  - sprawiedliwości międzypokoleniowej,
  - sprawiedliwości międzyregionalnej i międzygrupowej,
  - równoważenia szans między człowiekiem i przyrodą,
- zasada przezorności,
- zasada uspołecznienia i subsydiarności,
- zasada prewencji,
- zasada „zanieczyszczający” płaci,
- zasada skuteczności efektywności ekologicznej i ekonomicznej.

Program określa:

- aktualną sytuację ekologiczną w powiecie,
- ekologiczne, przestrzenne, społeczne i ekonomiczne uwarunkowania rozwoju powiatu,
- priorytetowe działania w podziale na poszczególne sfery,
- harmonogram konkretnych zadań w zakresie ograniczenia emisji, ochrony zasobów przyrody, racjonalnego gospodarowania środowiskiem, aktywizacji prośrodowiskowej społeczeństwa i wzrostu świadomości ekologicznej z podziałem na:
  - zadania powiatu,

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

- zadania innych organów administracji publicznej oraz instytucji, przedsiębiorstw i organizacji społecznych,
- zalecenia do programów gminnych,
- uwarunkowania realizacyjne Programu, jego wdrożenie i monitoring.

Wykaz limitów krajowych ujętych w II Polityce ekologicznej państwa.

W II Polityce ekologicznej państwa, przyjętej przez Radę Ministrów w czerwcu, 2000 r., a następnie przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej w sierpniu 2001 r., ustalone zostały następujące ważniejsze limity krajowe, związane z racjonalnym wykorzystaniem zasobów naturalnych i poprawą stanu środowiska (wszystkie dotyczą celów do osiągnięcia najpóźniej do 2010 r.):

- zmniejszenie wodochłonności produkcji o 50% w stosunku do stanu w 1990 r. (w przeliczeniu na PKB i wartość sprzedaną w przemyśle);
- ograniczenie materiałochłonności produkcji o 50% w stosunku do 1990 r. w taki sposób, aby uzyskać co najmniej średnie wielkości dla państw OECD (w przeliczeniu na jednostkę produkcji, wartość produkcji lub PKB);
- ograniczenie zużycia energii o 50% w stosunku do 1990 r. i 25% w stosunku do 2000 r. również w przeliczeniu na jednostkę produkcji, wartość produkcji lub PKB);
- dwukrotne zwiększenie udziału odzyskiwanych i ponownie wykorzystywanych w procesach produkcyjnych odpadów przemysłowych w porównaniu ze stanem z 1990 r.;
- odzyskanie i powtórne wykorzystanie co najmniej 50% papieru i szkła z odpadów komunalnych;
- pełna (100%) likwidacja zrzutów ścieków nieoczyszczonych z miast i zakładów przemysłowych;
- zmniejszenie ładunku zanieczyszczeń odprowadzanych do wód powierzchniowych, w stosunku do stanu z 1990 r., z przemysłu o 50%, z gospodarki komunalnej (na terenie miast i osiedli wiejskich) o 30% i ze spływu powierzchniowego - również o 30%;
- ograniczenie emisji pyłów o 75%, dwutlenku siarki o 56%, tlenków azotu o 31%, niemetanowych lotnych związków organicznych o 4% i amoniaku o 8% w stosunku do stanu w 1990 r.;

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

- do końca 2005 r. wycofać z użytkowania etylinę i przejść wyłącznie na stosowanie benzyny bezołowiowej.

Limity powyższe nie były korygowane przy sporządzaniu „Polityki ekologicznej państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010”.

1.3. Funkcje programu

„Program ochrony środowiska dla Powiatu Poznańskiego” jest podstawowym dokumentem koordynującym działania na rzecz ochrony środowiska w powiecie.

W szczególności:

- przekazuje społeczeństwu, przedsiębiorcom, samorządom informacje na temat zasobów środowiska przyrodniczego oraz stanu poszczególnych komponentów środowiska,
- omawia najważniejsze problemy, w tym zagrożenia ekologiczne, proponując sposoby ich rozwiązania w określonym czasie,
- jest gwarantem wdrażania zrównoważonego rozwoju powiatu,
- określa sposoby współpracy administracji publicznej wszystkich szczebli oraz instytucji i pozarządowych organizacji ekologicznych na rzecz ochrony środowiska w powiecie,
- ułatwia, a niekiedy formalnie umożliwia występowanie o środki finansowe potrzebne do realizacji przedsięwzięć,
- ułatwia opiniowanie gminnych programów ochrony środowiska, wydawanie decyzji określających sposób i zakres korzystania ze środowiska,
- obiektywizuje wydawanie decyzji określających sposób i zakres korzystania ze środowiska,
- organizuje system informacji o stanie środowiska i działaniach zmierzających do jego poprawy.

2. Ogólna charakterystyka powiatu poznańskiego

2.1. Wprowadzenie

Powiat Poznański znajduje się w środkowej części województwa wielkopolskiego. Na terenie powiatu zajmującego powierzchnię 1899,61 km² mieszka 274 tysiące mieszkańców.

Jest to największy powiat w województwie wielkopolskim. Wskaźnik gęstości zaludnienia wynosi 142 os/km², co kwalifikuje jednostkę do powiatów gęsto zaludnionych.

W skład powiatu wchodzi 17 gmin, w tym 2 gminy miejskie, 8 gmin miejsko-wiejskich oraz 7 gmin wiejskich (tabela 1)

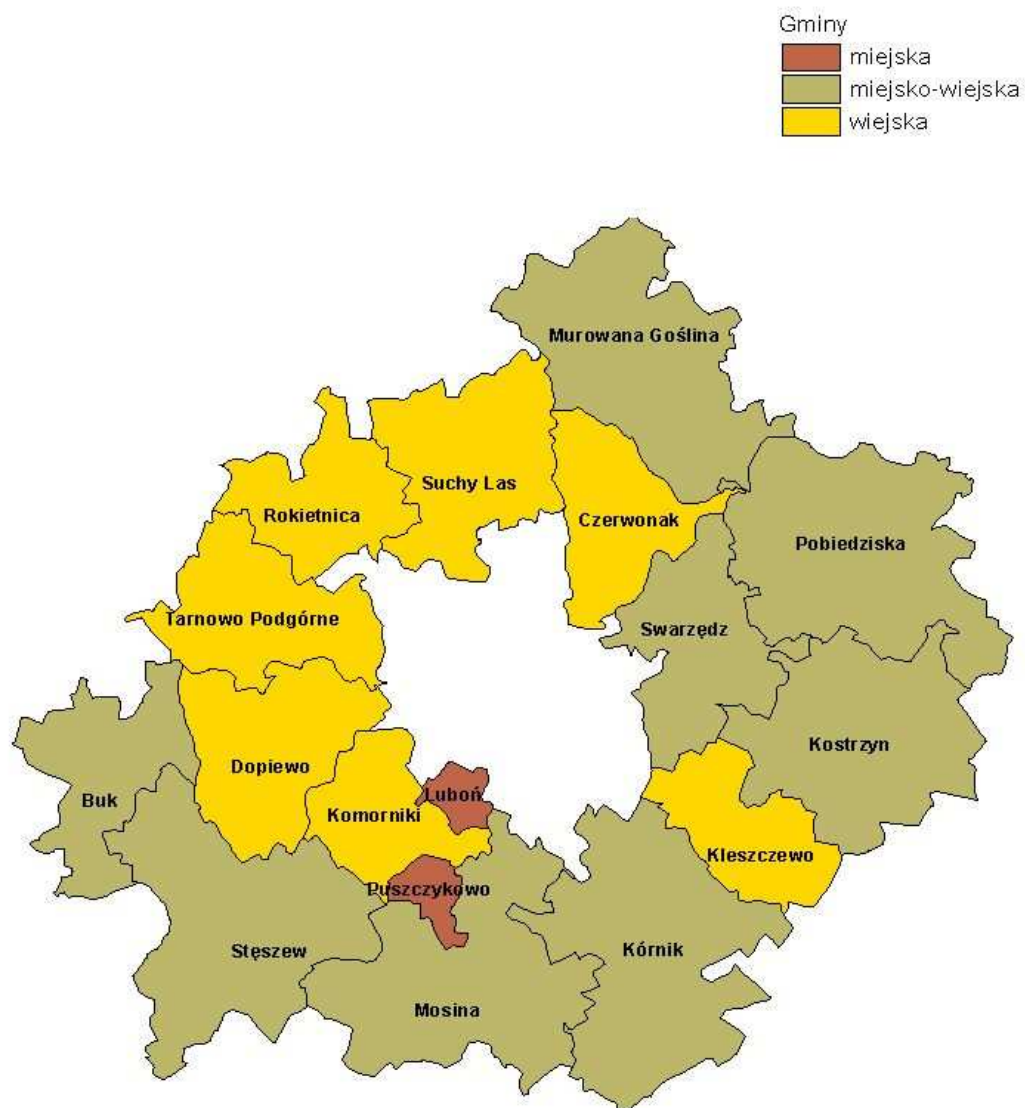
Tabela 1.

Powierzchnia (stan w dniu 1 I 2003); Ludność (stan w dniu 31 XII 2003)

	Powierzchnia w km ²	Ludność	
		ogółem	w tym kobiety
Powiat ogółem	1899,6	274720	140469
Gminy miejskie			
Luboń	13,5	25594	13411
Puszczykowo	16,7	9051	4728
Gminy miejsko-wiejskie			
Buk	90,3	11809	6063
Kostrzyn	154,2	15300	7784
Kórnik	186,6	16058	8099
Mosina	170,9	24390	12473
Murowana Goślina	172,1	15425	7806
Pobiedziska	189,3	15647	7963
Stęszew	175,2	13667	6932
Swarzędz	102,0	38251	19667
Gminy wiejskie			
Czerwonak	82,2	22583	11502
Dopiewo	108,1	11778	5942
Kleszczewo	74,8	5075	2566
Komorniki	66,6	12855	6569
Rokietnica	79,3	8349	4287
Suchy Las	116,6	11680	5935
Tarnowo Podgórne	101,4	17208	8742

Wojewódzki Urząd Statystyczny 2003r.

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

1 : 360 000

Podział administracyjny powiatu poznańskiego
/Źródło: IMGW/

Sieć osadnicza na terenie powiatu charakteryzuje się największą w województwie ilością miast (10) oraz mniejszych miejscowości (372).

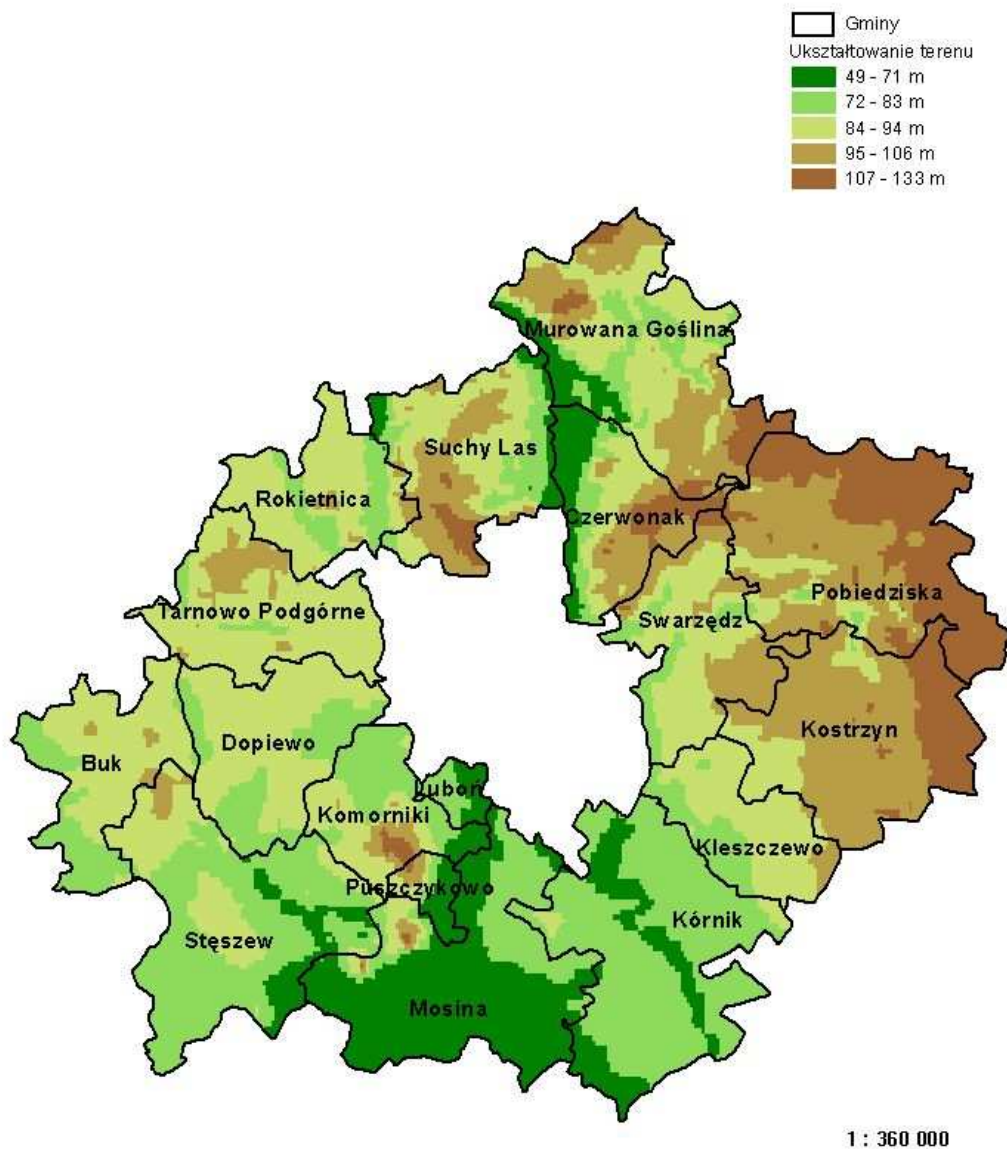
2.2. Rzeźba terenu, budowa geologiczna i warunki hydrogeologiczne

Rzeźba terenu Powiatu Poznańskiego została ukształtowana w okresie ostatniego zlodowacenia, w okresie recesji i postoju lądolodu w fazie leszczyńskiej i poznańskiej oraz w holocenie. Pod względem podziału fizyczno-geograficznego Polski J. Kondrackiego obszar Powiatu Poznańskiego leży w makroregionie Pojezierza Wielkopolskie, w obrębie mezoregionów Poznański Przełom Warty, Pojezierze Poznańskie, Kotlina Śremska, Dolina Środkowej Obry, Równina Wrzesińska i Pojezierze Gnieźnieńskie, a B. Krygowskiego obszar ten należy do Niziny Wielkopolskiej. Najwyższe wzniesienia występują na obszarze Pagórków Poznańskich na północ od Poznania - Dziewicza Góra (137,9 m npm.) będących morenami czołowymi fazy poznańskiej zlodowacenia bałtyckiego. W części południowej powiatu najwyższe wzniesienie stanowią Wzgórza Pozegowskie na północ od Mosiny (123,8 - 125,0 m npm.) stanowiące również wysunięte na południe wzgórze moreny czołowej fazy poznańskiej ostatniego zlodowacenia. Najniższe obniżenie morfologiczne terenu powiatu stanowi dolina rzeki Warty, która ma rzędną ok. 55 m npm. Poza obszarem wzgórz morenowych i krawędzi pradoliny i dolin rzecznych obszar należący do powiatu jest płaski, w ok. 90% jego spadki nie przekraczają 2°.

Budowę geologiczną omawia się w sposób syntetyczny w odniesieniu do utworów kenozoicznych i stropowych partii mezozoiku, gdzie występują wody słodkie.

W skałach **mezozoicznych** omawianego obszaru wydziela się monoklinę przedsudecką, synklinorium szczecińsko-szamotulskie i mogileńsko-łódzkie. Z okresu trzeciorzędowego pochodzi obniżenie zapadliskowe podłoża (rów tektoniczny) dochodzące do 200 m, a biegnące od Szamotuł przez Poznań, Mosinę i dalej do Gostynia. W podłożu mezozoicznym występują osady od jury dolnej po osady kredy górnej. Pod względem litologicznym osady jurajskie są to piaskowce, mułowce, mułki, margle, wapienie, łupki, piaskowce i piaski e i średnioziarniste iłowce. Na osadach jury górnej zalegają niezgodnie osady kredy zbudowane ze słabo zwięzłych piaskowców, piasków margli wapieni i opok.

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

Ukształtowanie terenu powiatu poznańskiego
Źródło: IMGW

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

Trzeciorzęd reprezentowany jest przez osady oligocenu i miocenu. Utwory trzeciorzędowe mają zmienną miąższość, od kilkunastu metrów na NE do 180 m na zachodzie omawianego rejonu, przy miąższości 200 - 300 m w rejonie rowu tektonicznego Szamotuły - Poznań – Gostyń.

Oligocen stanowią - zielone piaski glaukonitowe, mułki ilaste i piaszczyste z węglem brunatnym oraz utwory mułowców, piaski mułkowate i ilaste z pyłem węgla brunatnego oraz piaski pylaste kwarcowo-glaukonitowe i iły zielone z cienkimi pokładami węgla brunatnych.

Miocen to utwory piaszczyste i burowęglowe przechodzące ku górze w utwory mułowo - ilaste i ilaste.

Występowanie i litologia utworów **czwartorzędowych** związane są z działalnością akumulacyjną lądolodów oraz erozyjną i akumulacyjną wód lodowcowych i rzecznych w okresach interglacjalnych, interstadialnych i lodowcowych.

Na obszarze Powiatu Poznańskiego utwory czwartorzędowe występują od zlodowaceń południowopolskich po holocen. Ich miąższość i rozprzestrzenienie jest bardzo zmienne i zależne od morfologii podłoża podczwartorzędowego i współczesnej powierzchni terenu; waha się od kilku metrów w rejonie wyniesień podłoża trzeciorzędowego i obniżeń powierzchni w dolinach rzecznych, (co ma miejsce w odcinku przełomowym Warty), do ok. 110 m w rejonach głębokiej erozji w okresie plejstocenijskim.

Osady czwartorzęd są reprezentowane przez gliny morenowe, piaski o różnej granulacji od drobnoziarnistych po gruboziarniste i żwiry, mułki, iły oraz utwory jeziorne: mady, gytie i torfy

Pod względem podziału hydrogeologicznego Polski powiat poznański znajduje się w regionie wielkopolskim, zaś pod względem tektonicznym na monoklinie przedsudeckiej, niecce szczecińskiej i mogileńsko - łódzkiej.

Na terenie Powiatu Poznańskiego są praktycznie poznane i gospodarczo wykorzystywane wody pitne w utworach czwartorzędowych i trzeciorzędowych występujące do głębokości 200 - 270 m. W utworach kenozoicznych wody wolne podlegające intensywnemu krążeniu występują w strukturach porowatych piasków i żwirów różnej genezy, o zróżnicowanym rozprzestrzenieniu

Wody w utworach czwartorzędowych

Wody wolne podlegające krążeniu występują w piaskach różnej granulacji i żwirach rzecznych, wodnolodowcowych. Wody te w obrębie czwartorzędu Wielkopolski środkowej tworzą układ piętrowy, na który składają się poziomy: gruntowy, międzyglinowy górny, wielkopolskiej doliny kopalnej (międzyglinowy środkowy) i podglinowy (międzyglinowy dolny). Poziom gruntowy związany jest z osadami zlodowacenia bałtyckiego i holocenu, zaś pozostałe z osadami interglacjałów i starszych zlodowaceń.

Poziom **gruntowy** występuje w osadach piasków i żwirów pradolin i dolin rzecznych, sandrów, rynien lodowcowych i spiaszczonych partiach utworów morenowych. Zazwyczaj ma on swobodne zwierciadło wody. Poziom zasilany jest w głównej mierze infiltracją opadów, a jedynie w dolinach rzecznych - także z drenażu poziomów wód głębszych i z wód powierzchniowych.

Poziom **międzyglinowy górny** występuje w osadach piasków i żwirów fluwioglacjalnych i rzecznych rozdzielających gliny morenowe zlodowacenia bałtyckiego od środkowopolskiego.

Zwierciadło wody ma charakter naporowy lub swobodny, gdyż silnie wiąże się w układzie hydrostrukturalnym i krążenia wody z poziomem gruntowym. Poziom ten zasilany jest przez przesączanie z poziomu gruntowego lub bezpośrednią infiltrację opadów poprzez nadległe gliny morenowe.

Poziom **międzyglinowy środkowy** (wielkopolskiej doliny kopalnej) związany jest z osadami rzecznyymi interglacjału mazowieckiego i fluwioglacjalnymi rozdzielającymi gliny morenowe zlodowacenia południowopolskiego i środkowopolskiego. Tworzą go piaski o różnym uziarnieniu i żwiry o zmiennej miąższości do 60 m; najczęściej 10 - 30 m. Podstawowe struktury hydrogeologiczne tego poziomu to: wielkopolska dolina kopalna, (szczegółowo udokumentowana), dolina kopalna - Suchy Las - Poznań - Komorniki. Zasilanie poziomu odbywa się w głównej mierze na drodze przesączania się wód poprzez gliny morenowe z nadległych poziomów wodonośnych i lokalnie przez przepływy w oknach hydrogeologicznych. Poziom ten zasila poprzez przesączanie niżej zalegający poziom wód w utworach mioceńskich. Drenują ten poziom rzeka Warta i jej dopływy o głębokich dolinach oraz liczne ujęcia wody. Z uwagi na korzystne parametry hydrogeologiczne i jakość wód jest on powszechnie ujmowany do eksploatacji w obszarach swego występowania.

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

Wykorzystywany jest on przez ujęcia wód miasta Poznania: Gruszczyń, Biskupice, oraz Mosina - Krajkowo łącznie z poziomem gruntowym.

Poziom **podglinowy** (międzyglinowy dolny) na obszarze powiatu poznańskiego występuje lokalnie i nie ma znaczenia gospodarczego z uwagi na małe przestrzenne występowanie.

Pod względem hydrostrukturalnym i hydrodynamicznym poziom ten łączy się z poziomem mioceńskim. Poziom ten ujęto do eksploatacji między innymi na ujęciu miejskim w Kostrzynie.

Wody w utworach trzeciorzędowych

Ułożenie osadów wodonośnych, słabo przepuszczalnych i bardzo słabo przepuszczalnych tworzy tutaj makrostrukturę basenu subartezyjskiego. W jego obrębie wyróżnia się dwa poziomy wodonośne: mioceński i oligoceński, z których podstawowe znaczenie posiada poziom mioceński. Formację pokrywową basenu stanowi zespół osadów ilastych i ilasto - mułkowych z soczewami piaszczystymi warstw poznańskich górnego miocenu. Badania hydrogeologiczne ciśnienia wykazują, iż jest ono pośrednie pomiędzy zbiornikami głównymi obszaru; w strefach stropowych zbliżone jest do nadległych poziomów czwartorzędowych, natomiast w partiach spągowych - do górnej warstwy poziomu mioceńskiego. W obszarze powiatu istnieje ok. 10 ujęć z tych struktur, lecz są to ujęcia o wydatkach nie przekraczających $10\text{m}^3/\text{h}$, zwykle poniżej $5\text{m}^3/\text{h}$.

W obrębie **poziomu mioceńskiego** można wyróżnić trzy warstwy wodonośne: dolną, środkową i górną związane z cyklicznością sedymentacji utworów burowęglowych miocenu. Ten układ trójdzielny jest wyraźny na zachód od południka Kórnik - Murowana Goślina, natomiast na wschód warstwy łączą się tworząc warstwę z soczewami węgla brunatnych i mułów.

Warstwę górną tworzą piaski drobne i pylaste o miąższości najczęstszej 15 - 30 m i zachowuje dość stałą wielkość.

Warstwę środkową występującą na całym obszarze Powiatu Poznańskiego budują zróżnicowane osady piaszczyste lokalnie ze żwirami. Charakterystyczną cechą tej warstwy jest występowanie w części dolnej osadów gruboziarnistych i piasków ze żwirem. Część górną profilu tej warstwy stanowią zwykle piaski drobnoziarniste, pylaste, które często występują w przewarstwieniach piasków średnio i gruboziarnistych.

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

Warstwę dolną budują piaski drobnoziarniste i pylaste z lokalnym udziałem piasków średnioziarnistych.

Poziom mioceński jest poziomem ciśnieniowym o wodach subartezyjskich w obrębie wysoczyzn i artezyjskich w obrębie głównych dolin (cała dolina Warty) i pradolinie warszawsko - berlińskiej.

Tabela 2.

Ogólna charakterystyka poziomów wodonośnych na terenie Powiatu Poznańskiego

Poziom wodonośny	Rodzaj utworów wodonośnych	Miaższość w [m]	Przedział głębokości występowania w[m]
Czwartorzędowe			
Gruntowy	piaski i żwiry pradolin, dolin rzecznych, sandrów, rynien lodowcowych, moren piaszczystych zlodowacenia bałtyckiego	0,1 – 35	0,5 - 35
Międzyglinowy górny	piaski i żwiry fluwioglacjalne zlodowacenia bałtyckiego i środkowopolskiego oraz rzeczne interglacjału eemskiego	0,1 – 35	0,5 - 35
Wielkopolskiej doliny kopalnej (międzyglinowy środkowy)	piaski i żwiry rzeczne z interglacjału mazowieckiego i fluwioglacjalne zalegające między glinami zlodowacenia środkowopolskiego i południowopolskiego	5 – 60	9 - 80
Podglinowy (lokalny)	Piaski i żwiry rzeczne zlodowacenia południowopolskiego	1 – 30	50 - 100
Trzeciorzędowe			
Mioceński	piaski drobne i pylaste, lokalnie średnioziarniste warstw wodonośnych miocenu dolnego i górnego	15 – 80	45 - 180
Oligoceński	piaski drobne, pylaste i średnie oligocenu środkowego	2 – 20	150 - 200

Osadami wodonośnymi poziomu **oligoceńskiego** są piaski drobnoziarniste tworzące jedną lub dwie warstwy. Bardzo często poziom oligoceński łączy się przez

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

rozległe okna hydrogeologiczne z poziomem mioceńskim. Warstwę izolującą poziomy stanowią zwykle kilkumetrowe osady mulasto - ilasto - węgliste.

Zasilanie poziomu mioceńskiego zachodzi na drodze przesączania się wody z poziomów czwartorzędowych poprzez kompleks iłów poznańskich trzeciorzędu i glin morenowych czwartorzędu, zwłaszcza w miejscach zmniejszania się ich grubości, a tylko lokalnie, praktycznie bez znaczenia regionalnego poprzez przepływy w oknach hydrogeologicznych (obszary rozcięć iłów poznańskich w strefie najstarszych dolin kopalnych).

W wyniku dużej eksploatacji wód tego poziomu od końca lat 60-tych bieżącego wieku przekraczającej odnawialność zbiornika, nastąpiło i następuje obniżenie się zwierciadła wód w części wschodniej Powiatu Poznańskiego i w obszarach przyległych od zachodu do m. Poznania.

Obecnie na podstawie informacji z monitorowanych otworów mioceńskich w Borówcu, Wysogotowie i ujęcia Elektrociepłowni Garbary w Poznaniu, można przyjąć, że następuje odbudowa leja depresji w mioceńskich warstwach wodonośnych.

2.3. Warunki klimatyczne

W świetle syntezy klimatu Polski przez E. Romera obszar powiatu poznańskiego leży w zasięgu typu klimatu obejmującego Krainę Wielkich Dolin, natomiast według W. Okołowicza i D. Martyn rejon powiatu zalicza się do Regionu Śląsko-Wielkopolskiego, który charakteryzuje przewaga wpływów oceanicznych, amplitudy temperatury mniejsze od przeciętnych w Polsce, wczesne i ciepłe wiosna i lato oraz krótka, łagodna zima z nietrwałą pokrywą śnieżną. Okres wegetacyjny trwa około 226 dni (Kórnik, Poznań). Opady należą do najniższych w Polsce, ze średnią sumą roczną nieco powyżej 500 mm. Średnia temperatura z wielolecia wynosi 8.3°C. Średnia roczna usłonecznienia rzeczywistego wynosi 1656 godzin. Liczba dni pogodnych na omawianym obszarze wynosi średnio 36 dni w ciągu roku a liczba dni pochmurnych średnio 118 dni w ciągu roku.

2.4. Warunki hydrograficzne

Główną osią hydrograficzną powiatu jest Warta, przyjmująca na jego terenie cztery większe dopływy: Cybinę, Koplę, Głównę i Kanał Mosiński. Ważnym

elementem w krajobrazie są jeziora. Największe grupują się w ciągach rynien polodowcowych: Kórnicko-Zaniemyskiej, Łódzko-Dymaczewskiej, Niepruszewsko-Strykowskiej; ponadto liczne występują w ciągu dolin Cybiny i Główny. Najwięcej jezior znajduje się na terenie gmin: Pobiedziska (20), Murowana Goślina (17) i Stęszew (10). Z 71 zbiorników wodnych powiatu najpiękniejsze jest Jezioro Góreckie, położone na obszarze Wielkopolskiego Parku Narodowego. Większość jezior udostępniona jest do wędkowania. Gospodarkę rybacką prowadzą dwa duże gospodarstwa rybackie oraz Polski Związek Wędkarski.

2.5. Użytkowanie terenu

Warunki naturalne dla rolnictwa są przeciętne, ponieważ wśród gleb przeważają średnie i słabe, głównie bielcowe i brunatne. Niekorzystny, jak wyżej wspomniano, jest też bilans wodny - mimo to powiat poznański reprezentuje wysoką kulturę rolną. Użytki rolne zajmują ok. 118 tys. ha, co stanowi 62% ogólnej powierzchni powiatu. 106 tys. ha przypada na grunty orne, 10 tys. ha na łąki i pastwiska. Około 66% całości arealu należy do gospodarstw indywidualnych. W strukturze zasiewów dominują zboża podstawowe. Powiat Poznański odgrywa ważną rolę w zakresie hodowli trzody chlewnej i bydła. Hodowla zwierząt stanowi główne źródło dochodów rolniczych.

Tereny rolne zajmują głównie zachodnią i wschodnią części powiatu, na północy i południu przeważają natomiast obszary leśne.

Lasy zajmują powierzchnię 42 tys. ha, dając wskaźnik lesistości w granicach 22% - jest to poniżej wskaźnika krajowego. Dominującym drzewostanem jest sosna z udziałem dębu. Ponad 1/5 powierzchni lasów przypada na Wielkopolski Park Narodowy, charakteryzujący się bogactwem gatunków flory i fauny, zarówno leśnej, torfowej, jak i wodnej. Pozostający pod ochroną Park przedstawia fragment stosunkowo najmniej zmienionego krajobrazu. W granicach Powiatu Poznańskiego znajdują się także tereny chronione trzech parków krajobrazowych: Puszcza Zielonka, Promno i Rogaliński Park Krajobrazowy.

3. Krótka synteza danych o źródłach przeobrażeń środowiska przyrodniczego powiatu

Przy tworzeniu powiatowej strategii ekorozwoju należy znać podstawowe informacje na temat źródeł przeobrażeń środowiska przyrodniczego powiatu, które przedstawiono w tabeli 3.

Tabela 3.

Lista podstawowych źródeł przeobrażeń środowiska przyrodniczego powiatu wg zespołu opracowującego powiatowy program ochrony środowiska w roku 2004

Komponenty środowiska podlegające oddziaływaniu	Formy oddziaływania człowieka na środowisko przyrodnicze	Konkretne obiekty, obszary, ciągi negatywnego wpływu na środowisko
Zasoby naturalne litosfery	<p>Eksploatacja kopalin</p> <p>Treny zurbanizowane</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zanik ozów, powstawanie form wklęsłych, bezpowrotna utrata powierzchni biologicznie czynnej, przerwanie ciągłości korytarzy ekologicznych, eliminacja znacznych powierzchni z upraw rolniczych lub leśnych, niszczenie często unikalnej roślinności i cennych siedlisk, obniżenie poziomu wód gruntowych • rosnący udział powierzchni uszczelnionej, przemieszczanie mas ziemnych, przekształcenia powierzchni
Zasoby glebowe	<p>Rozwój terytorialny powiatu, zabudowa gruntów położonych w sąsiedztwie dróg</p> <p>Opad pyłów metalonośnych, niewłaściwe wykorzystanie rolnicze osadów ścieków (metale ciężkie-Zn)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • przejęcie gruntów rolnych w tym gleb chronionych • zmniejszenie procentowe zadrzewień i zakrzewień • wyłączenie gleb z produkcji rolniczej w wyniku skażenia ich wierzchniej warstwy

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

Wody podziemne	Nieprawidłowa gospodarka w strefach ochronnych ujęć, w tym niekontrolowane nawożenie gnojowicą	<ul style="list-style-type: none"> • skażenie poziomów wodonośnych
Wody powierzchniowe	Nadmierna chemizacja rolnictwa (środki ochrony roślin, nawozy sztuczne), zrzut ścieków z jednostek osadniczych, ferm i innych zakładów wprost do wód powierzchniowych	<ul style="list-style-type: none"> • niszczenie roślinności brzegowej jeziora, pojawienie się zanieczyszczeń w wodzie • spływy powierzchniowe z terenów rolniczych, a w szczególności dotyczące gnojowicy (P i K)
Powietrze atmosferyczne i hałas	Zła technologia wytwarzania lub profil produkcji nie odpowiadający lokalizacji Odory technologiczne	<ul style="list-style-type: none"> • lokalne zanieczyszczenie powietrza w sąsiedztwie zakładów i warsztatów • szczególnie uciążliwe i intensywnie oddziałujące na zdrowie ludzi
Środowisko przyrodnicze	Prace budowlane (np. budowa autostrady A2)	<ul style="list-style-type: none"> • zmniejszenie zadrzewień i zakrzewień na terenie gminy • zagrożenie świata zwierzęcego poprzez wysokie prawdopodobieństwo przerwania ciągłości korytarzy ekologicznych, które i tak nie tworzą zbyt gęstej sieci w gminie

4. Polityka ochrony środowiska. Cele ekologiczne i kierunki działań do 2015 roku

4.1. Cele ekologiczne i kierunki działań w zakresie zasobów wodnych

4.1.1. Uwarunkowania prawne

Regulacje prawne zawarte w następujących ustawach i dyrektywach:

- ustawa z dnia 18 lipca 2001 - Prawo Wodne.

Ustawa reguluje gospodarowanie wodami zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, a w szczególności kształtowanie i ochronę zasobów wodnych, korzystanie z wód oraz zarządzanie zasobami wodnymi.

Ustawa zakłada, iż gospodarowanie wodami jest prowadzone z zachowaniem zasady racjonalnego i całościowego traktowania zasobów wód powierzchniowych i podziemnych, z uwzględnieniem ich ilości i jakości. Gospodarowanie wodami uwzględnia zasadę wspólnych interesów i jest realizowane przez współpracę administracji publicznej, użytkowników wód i przedstawicieli lokalnych społeczności tak, aby uzyskać maksymalne korzyści społeczne.

Ustawa ostatecznie wprowadza i reguluje zasady zlewniowego zarządzania gospodarką wodną poprzez utworzenie dwóch regionów wodnych dla dorzeczy Odry i Wisły oraz ustanowienie dla nich administracji - regionalnych zarządów gospodarki wodnej (RZGW)

Wprowadzenie regionów zlewniowych jest zgodne z duchem i litera prawa przepisów Unii Europejskiej, a w szczególności Ramowa Dyrektywą Wodną. Uwzględnione zostały również szczegółowe rozwiązania zawarte m. in. w dyrektywach:

- 96/61/WE dotyczącej zintegrowanej ochrony przed zanieczyszczeniami
- 91/271/EEC w sprawie oczyszczania ścieków komunalnych
- 91/676/EEC w sprawie ochrony wód przed zanieczyszczeniami azotanami ze źródeł rolniczych

Nowe Prawo wodne zawiera zapisy nakładające na aglomeracje, o równoważnej liczbie mieszkańców powyżej 2000, obowiązek wyposażenia się w sieci kanalizacyjne dla ścieków komunalnych zakończone oczyszczalniami ścieków, zgodnie z ustaleniami krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych.

Obowiązek ten (wg prawa wodnego) aglomeracje zrealizują:

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

- do dnia 31 grudnia 2015r. w przypadku aglomeracji o równoważnej liczbie mieszkańców od 2000 do 15000
- do dnia 31 grudnia 2010r. w przypadku aglomeracji o równoważonej liczbie mieszkańców powyżej 15000
- Art.2 Prawa Wodnego stanowi, że zarządzanie zasobami wodnymi służy zaspokojeniu potrzeb ludności, gospodarki, ochronie wód i środowiska związanego z tymi zasobami, w szczególności w zakresie:
  - zapewnienia odpowiedniej ilości i jakości wody dla ludności
  - ochrona zasobów wodnych przed zanieczyszczeniem oraz niewłaściwą lub nadmierną eksploatacją
  - ochrona przed skutkami powodzi oraz suszy
  - zapewnienia wody dla rolnictwa oraz przemysłu
  - zaspokojenia potrzeb związanych z turystyką, sportem i rekreacją
  - tworzenie warunków do energetycznego wykorzystania wód
  - zapewnienie odpowiedniego przepływu nienaruszalnego dla podsumowania życia biologicznego

4.1.2. Cele polityki ekologicznej państwa

- zapewnienie na całym terytorium kraju adekwatnego do potrzeb zaopatrzenia w wodę o odpowiedniej jakości, bez zakłócania naturalnej równowagi w środowisku
- zapobieganie zanieczyszczeniu słodkich wód powierzchniowych i podziemnych oraz wód Bałtyku, ze szczególnym naciskiem na zapobieganie u źródła,
- przywracanie wodom podziemnym i powierzchniowym właściwego stanu ekologicznego, a przez to zapewnienie między innymi odpowiednich źródeł poboru wody do picia.

4.1.3. Cele wojewódzkiej polityki ekologicznej

- zapewnienie odpowiedniej jakości użytkowej wód
- racjonalizacja zużycia wody
- zwiększenie zasobów wody w zlewniach

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

- ochrona przed powodzią

4.1.4. Cele ekologiczne i kierunki działań na poziomie powiatu

Cel 1. - Poprawa jakości wód i zapewnienie mieszkańcom potrzebnych ilości wody o odpowiedniej jakości.

Kierunki działań:

- ograniczenie emisji zanieczyszczeń do wody
- zagospodarowanie wód deszczowych
- uporządkowanie gospodarki ściekowej

Cel 2. – Ochrona zasobów wodnych.

Kierunki działań:

- zwiększenie obszaru terenów objętych programem małej retencji jako sposobu stabilizacji odpływu
- optymalizacja zużycia wody
- bezwzględna ochrona zlewni jeziornych przed negatywnym wpływem zanieczyszczeń obszarowych pochodzenia rolniczego
- wzbogacenie biologicznej różnorodności środowiska rolniczego
- zminimalizowanie skutków występowania zjawisk ekstremalnych (tj. susze, powodzie)
- ochrona obszarów wodno-błotnych

Cel 3. – Zmniejszenie wodochłonności przemysłu.

Kierunki działań:

- wprowadzanie zamkniętych obiegów wody w przemyśle

4.1.5. Kierunki działań na poziomie gminy. Wytyczne pomocne przy sporządzaniu gminnych programów ochrony środowiska.

- rozbudowa sieci wodociągowej zgodnie z koncepcją programową
- rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnych z odprowadzeniem do lokalnych oczyszczalni zgodnie z koncepcją programową

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

- budowa kanalizacji deszczowej oraz systemów oczyszczania wód opadowych i spływających z dróg gminnych
- budowa oczyszczalni ścieków
- pełna inwentaryzacja sieci wodociągowych i kanalizacyjnych
- sukcesywna modernizacja stacji uzdatniania wody
- wzmożenie działań kontrolnych i egzekucyjnych w celu eliminacji nielegalnego zrzutu ścieków komunalnych
- eksploatacja ujęć wód podziemnych w sposób nie naruszający ich zasobów
- objęcie ochroną obszarów źródliskowych cieków

4.2. Cele ekologiczne i kierunki działań w zakresie ochrony powietrza

4.2.1. Uwarunkowania prawne

- Dyrektywa ramowa w sprawie oceny i zarządzania jakością powietrza w otoczeniu – 96/62/EC
- Dyrektywa Rady 99/30/EC dotycząca wartości granicznych dla dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, tlenków azotu, cząstek zawieszonych, i ołowiu w powietrzu atmosferycznym
- Propozycja Dyrektywy Rady dotycząca zawartości ozonu w otaczającym powietrzu
- Propozycja Dyrektywy Rady dotycząca wartości granicznych dla benzenu i tlenku węgla w otaczającym powietrzu
- Ustawa Prawo Ochrony Środowiska uwzględnia praktycznie wymagania wszystkich dyrektyw UE.

4.2.2. Cele polityki ekologicznej państwa

Ważniejsze cele do osiągnięcia związane z ochroną powietrza dotyczą:

- ograniczenia zużycia energii o 50% w stosunku do 1990 roku i o 25 % w stosunku do 2000 roku
- spełnienia wymagań ratyfikowanego Protokołu z Kioto w sprawie globalnej ochrony klimatu poprzez ograniczenie emisji gazów cieplarnianych – CO₂, CH₄ i N₂O

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

- ograniczenie emisji pyłów o 75%, dwutlenku siarki o 56%, tlenków azotu o 31%, niemetanowych lotnych związków organicznych o 4% i amoniaku o 8% w stosunku do stanu w 1990 roku
- do końca 2005 roku wycofać z użytkowania etylinę i przejść wyłącznie na stosowanie benzyn bezołowiowych
- zwiększenie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych do roku 2010 ogółem 12% w tym energia elektryczna 7,5%.

4.2.3. Cele wojewódzkiej polityki ekologicznej

- zapewnienie odpowiedniej jakości powietrza
- redukcja emisji gazów cieplarnianych i niszczących warstwę ozonową

4.2.4. Cele ekologiczne i kierunki działań na poziomie powiatu

Cel 1. – Poprawa jakości powietrza i niedopuszczanie do jej pogarszania.

Kierunki działań:

- eliminowanie węgla jako paliwa w lokalnych kotłowniach i w gospodarstwach domowych, na rzecz paliw niskoemisyjnych (korzystanie z odnawialnych źródeł energii np. wody geotermalne, energia słoneczna, energia biomasy z lokalnych źródeł)
- wdrażanie najlepszej dostępnej techniki i eliminowanie zakładów istotnie wpływających na środowisko z terenów zabudowy mieszkaniowej
- edukacja ekologiczna mieszkańców nt. korzystania z proekologicznych nośników energii, unikania spalania odpadów w piecach domowych
- eliminowanie ruchu tranzytowego z obszarów o gęstej zabudowie (poprzez wykorzystanie podstawowych narzędzi inżynierii ruchu zapewniających zwiększenie płynności i przepustowości sieci drogowej)
- bieżąca modernizacja dróg
- stymulowanie rozwoju towarowego i osobowego transportu kolejowego
- likwidowanie barier technicznych dla intensyfikacji ruchu rowerowego

Cel 2. – Ochrona powietrza przed zanieczyszczeniami.

Kierunki działań:

- wprowadzanie zintegrowanej gospodarki energetycznej poprzez wykorzystanie do celów komunalnych ciepła odpadowego z elektrociepłowni i kotłowni zakładowych
- instalowanie urządzeń do redukcji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych powstających w procesach spalania paliw, a także poprawa sprawności obecnie funkcjonujących urządzeń redukujących zanieczyszczenia
- stymulowanie modernizacji i hermetyzacji procesów technologicznych w zakładach
- stymulowanie zakładów do samokontroli poprzez wprowadzanie systemów zarządzania środowiskiem (ISO 14 000) oraz dobrowolnych działań nienormatywnych (czystsza produkcja)
- systematyczna kontrola zakładów

4.2.5. Kierunki działań na poziomie gminy. Wytyczne pomocne przy sporządzaniu gminnych programów ochrony środowiska.

- rozbudowa sieci gazowych, zmiana systemu ogrzewania
- wsparcie przedsięwzięć mających na celu ograniczenie niskiej emisji
- wprowadzenie stref ograniczonego ruchu pojazdów spalinowych
- modernizacja kotłowni w obiektach komunalnych (przebudowa na gaz, ropę, biopaliwo)
- likwidowanie uciążliwości zapachowych spowodowanych hodowlą na terenach zabudowy mieszkaniowej
- opracowanie planu wykorzystania różnych technologii w zakresie termomodernizacji budynków

4.3. Cele ekologiczne i kierunki działań w zakresie polepszenia środowiska akustycznego

4.3.1. Uwarunkowania prawne

Aktualnie dopuszczalne poziomy hałas w środowisku są regulowane Rozporządzeniem MOŚZNiL z dnia 13 maja 1998 roku.

Ochrona przed hałasem (zgodnie z POŚ, Dział V, art. 112) polega na zapewnieniu jak najlepszego stanu akustycznego środowiska, w szczególności poprzez utrzymanie poziomu hałasu poniżej dopuszczalnego lub co najmniej na tym poziomie oraz zmniejszenie poziomu hałasu co najmniej do dopuszczalnego, gdy nie jest on dotrzymany.

- Ustawa o ochronie i kształtowaniu środowiska z dn. 31 stycznia 1980 roku zastąpiona przez ustawę „Prawo ochrony środowiska” z dn. 27 kwietnia 2001 roku
- Ustawa o zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 7 lipca 1994 roku (z późniejszymi zmianami)
- Dyrektywa COM(2000)468 Final, dotycząca oceny i zarządzania hałasem środowiskowym – *Directive on the Assessment and Management of Environmental Noise*

4.3.2. Cele polityki ekologicznej państwa

- zmniejszenie skali narażenia mieszkańców na nadmierny, zwłaszcza na ponadnormatywny poziom hałasu, przede wszystkim mającego największy zasięg przestrzenny hałasu emitowanego przez środki transportu,
- ograniczenie hałasu na obszarach miejskich wokół lotnisk, terenów przemysłowych oraz głównych dróg i szlaków kolejowych do poziomu nieprzekraczającego w porze nocnej 55 dB i zmniejszenie liczby osób narażonych na ponadnormatywny hałas do 10 mln (spadek narażenia populacji z prawie 40% do około 25%).

4.3.3. Cele wojewódzkiej polityki ekologicznej

- zminimalizowanie uciążliwego hałasu w środowisku

4.3.4. Cele ekologiczne i kierunki działań na poziomie powiatu

Cel 1. – Ograniczenie uciążliwości hałasu.

Kierunki działań:

- egzekwowanie uprawnień administracyjnych poprzez nakładanie zarządcom obowiązku przystosowania instalacji do wymogów spełniających określone standardy jakości środowiska
- kontrola zakładów przemysłowych zlokalizowanych w pobliżu jednostek osadniczych, których działalność ujemnie wpływa na klimat akustyczny
- stymulowanie zakładów przemysłowych do ograniczenia ich uciążliwości hałasowej
- dokonywanie oceny stanu akustycznego powiatu z jednoczesnym uwzględnieniem informacji wynikających z map akustycznych sporządzonych przez zarządzających obiektami mogącymi powodować przekroczenia dopuszczalnego poziomu hałasu (z aktualizacją co 5 lat)
- modernizacja dróg powiatowych celem uzyskania poprawy bezpieczeństwa, komfortu użytkowania i lepszych parametrów akustycznych

4.3.5. Kierunki działań na poziomie gminy. Wytyczne pomocne przy sporządzaniu gminnych programów ochrony środowiska.

- modernizacja dróg gminnych celem uzyskania lepszych parametrów akustycznych
- wprowadzenie do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zasad kształtowania komfortu akustycznego dla obszaru gminy
- ograniczanie hałasu komunikacyjnego poprzez: (budowanie obwodnic, rond, ekranów akustycznych, pasów zieleni izolacyjnej, zmiany nawierzchni oraz eliminacji pojazdów emitujących nadmierny hałas)

4.4. Cele ekologiczne i kierunki działań w zakresie ochrony przed promieniowaniem elektromagnetycznym

4.4.1. Uwarunkowania prawne

Przepisy normujące zagadnienia ochrony środowiska przed polami elektromagnetycznymi – emisją promieniowania elektromagnetycznego zawarte są w Dziale VI Ustawy Prawo Ochrony Środowiska z 27 kwietnia 2001 r. Dz.U. Nr 62.

Zgodnie z Rozporządzeniem z dnia 24 września 2002 r. Rady Ministrów w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz szczegółowych kryteriów związanych z kwalifikowaniem przedsięwzięć do sporządzania raportu o oddziaływaniu na środowisko Dz.U. Nr 179 zakwalifikowano m.in. do:

- przedsięwzięć wymagających sporządzania raportu o oddziaływaniu na środowisko gdzie regulacja strony formalno-prawnej emitowania pól jest w kompetencji wojewody:
  - stacje elektromagnetyczne lub napowietrzne linie elektroenergetyczne o napięciu znamionowym wymaganym nie mniej niż 220 kV
  - instalacje radiokomunikacyjne, radionawigacyjne i radiolokacyjne, emitujące pola elektromagnetyczne, których równoważna moc promieniowana izotropowo wynosi nie mniej niż 100 W, emitujące pola elektromagnetyczne o częstotliwościach od 30 kHz do 300 GHz.
- przedsięwzięć które mogą wymagać sporządzenia raportu o oddziaływaniu na środowisko gdzie regulacja strony formalno-prawnej emitowania pól jest w kompetencji Starosty
  - stacje elektromagnetyczne lub linie elektromagnetyczne o napięciu znamionowym nie niższym niż 110 kV,
  - instalacje radiokomunikacyjne, radionawigacyjne, emitujące pola elektromagnetyczne, których równoważna moc promieniowana izotropowo wynosi nie mniej niż 15 W emitujące pola elektromagnetyczne o częstotliwościach od 30 kHz do 300 GHz (0,03 MHz do 300 000 MHz).

4.4.2. Cele polityki ekologicznej państwa

- kontrola i ograniczenie emisji do środowiska promieniowania niejonizującego, pochodzącego przede wszystkim z urządzeń elektroenergetycznych i radiokomunikacyjnych
- harmonizacja polskich przepisów z odpowiednimi dyrektywami UE,

4.4.3. Cele wojewódzkiej polityki ekologicznej

- ochrona przed polami elektromagnetycznymi

4.4.4. Cele ekologiczne i kierunki działań na poziomie powiatu

Cel 1. - Utrzymanie dotychczasowego stanu braku zagrożeń dla środowiska i mieszkańców ze strony promieniowania elektromagnetycznego.

Kierunki działań:

- gromadzenie danych o źródłach promieniowania elektromagnetycznego na terenie powiatu
- przestrzeganie zasad kształtowania stref ochronnych wokół źródeł emisji promieniowania elektromagnetycznego

4.4.5. Kierunki działań na poziomie gminy. Wytyczne pomocne przy sporządzaniu gminnych programów ochrony środowiska.

- minimalizowanie liczb wysokich konstrukcji antenowych i lokalizowanie urządzeń nadawczych kilku użytkowników na jednej konstrukcji wspornej ze względu na ochronę krajobrazu
- wprowadzenie do planów zagospodarowania przestrzennego zasad lokalizacji instalacji emitujących fale elektromagnetyczne
- zachowanie terenu wolnego od zabudowy mieszkaniowej lub innej przeznaczonej na stały pobyt ludzi w odległościach od stacji i linii elektromagnetycznych ustalonych odpowiednimi decyzjami i uchwałami

4.5. Cele ekologiczne i kierunki działań w zakresie ochrony powierzchni ziemi

4.5.1. Uwarunkowania prawne

Regulacja prawna zawarta w ustawie:

- zgodnie z zapisem w ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r "Prawo ochrony środowiska", ochrona powierzchni ziemi polega na zapewnieniu jak najlepszej jakości, poprzez m.in.:
  - racjonalne gospodarowanie
  - zachowanie wartości przyrodniczych
  - zachowanie możliwości produkcyjnego wykorzystania
  - ograniczenie zmian naturalnego ukształtowania
  - doprowadzenie jakości gleby do wymaganych standardów, bądź utrzymanie tych standardów
- zgodnie z zapisami w „Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego” najważniejszymi źródłami przekształcenia i degradacji powierzchni ziemi są:
  - erozja wietrzna
  - zakwaszenie
  - wpływ rolnictwa
  - wzrost powierzchni zainwestowanych (budowle, drogi)

4.5.2. Cele polityki ekologicznej państwa

- zapewnienie racjonalnego wykorzystania występujących w Polsce zasobów gleb
- zwiększenie stopnia zalesienia tzw. gruntów marginalnych, nieprzydatnych dla rolnictwa, oraz gruntów na wododziałach,
- ograniczenie skali oraz intensywności naturalnej i antropogenicznej erozji gleb, a także zakresu występowania jej negatywnych skutków,
- zwiększenie skali przywracania wartości użytkowej glebom, które na skutek oddziaływania różnych czynników uległy degradacji (oczyszczanie, rekultywacja, odbudowa właściwych stosunków wodnych)

4.5.3. Cele wojewódzkiej polityki ekologicznej

- ochrona powierzchni ziemi, w tym powierzchni biologicznie czynnej i gleb przed degradacją

4.5.4. Cele ekologiczne i kierunki działań na poziomie powiatu

Cel 1. – Ochrona gleb przed degradacją.

Kierunki działań:

- wprowadzanie zadrzewień i zakrzewień śródpolnych oraz przydrożnych spełniających rolę przeciwoerozyjną
- zalesianie gleb o niskiej bonitacji
- rekultywacja gruntów zdegradowanych i zdewastowanych (przy wyznaczaniu rekultywacji przez Starostę głównym kryterium brany pod uwagę jest stopień zagrożenia życia i zdrowia ludzi)

4.5.5. Kierunki działań na poziomie gminy. Wytyczne pomocne przy sporządzaniu gminnych programów ochrony środowiska.

- optymalne używanie nawozów mineralnych i środków ochrony roślin
- upowszechnianie zasad dobrej polityki rolniczej
- rozwój rolnictwa ekologicznego
- uwzględnianie w planowaniu przestrzennym ochrony gruntów wartościowych z punktu widzenia gospodarki rolnej
- ochrona i wprowadzenie zadrzewień i zakrzewień śródpolnych oraz przydrożnych spełniających rolę przeciwoerozyjną
- uwzględnienie w planowaniu przestrzennym ochrony naturalnego ukształtowania powierzchni ziemi

4.6. Cele ekologiczne i kierunki działań w zakresie racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych

4.6.1. Uwarunkowania prawne

- Ustawa z dnia 4 lutego 1994 roku – Prawo Geologiczne i Górnicze. W ustawie tej rozstrzygnięto również sprawę własności złóż kopalin oraz uregulowano problem ochrony zasobów złóż poprzez wymóg ujmowania ich w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego szczególne warunki zagospodarowania terenów, w tym zakaz budowy
- Ustawa z dnia 7 lipca 1994 roku o zagospodarowaniu przestrzennym

4.6.2. Cele polityki ekologicznej państwa

Polityka ekologiczna kraju za główny cel przyjmuje ochronę zasobów kopalin.

Strategia Rozwoju Energii Odnawialnej zakłada osiągnięcie w 2010 roku 7,5% udziału energii odnawialnej w całkowitym zużyciu energii pierwotnej. Poziom ten można osiągnąć głównie przez odpowiednie wykorzystanie:

- zasobów biomasy – do produkcji energii cieplnej,
- energii wody i wiatru – do produkcji elektrycznej,
- słońca – do produkcji energii cieplnej i elektrycznej,
- wód geotermalnych – do produkcji energii cieplnej,
- biogazu z oczyszczalni ścieków i składowisk odpadów – do produkcji energii cieplnej.

Osiągnięcie celu w zakresie wykorzystania energii odnawialnej będzie wymagało wprowadzenia mechanizmów i rozwiązań pozwalających zwiększyć zainteresowanie wykorzystaniem energii ze źródeł odnawialnych, poprzez działania organizacyjne, instytucjonalne, prawne i finansowe sprzyjające większemu niż dotychczas zaangażowaniu się instytucji publicznych, przedsiębiorstw i obywateli w upowszechnianie i wdrażanie nowoczesnych technologii przetwarzania tej energii.

4.6.3. Cele wojewódzkiej polityki ekologicznej

- ochrona obszarów perspektywicznych
- ochrona złóż udokumentowanych

4.6.4. Cele ekologiczne i kierunki działań na poziomie powiatu

Cel 1. - Racjonalne użytkowanie zasobów naturalnych.

Kierunki działań:

- zbieranie informacji na temat perspektyw wykorzystania w powiecie złóż gazu ziemnego i ropy naftowej
- stymulowanie odpowiedniego wykorzystania:
  - zasobów biomasy – do produkcji energii cieplnej
  - energii wody i wiatru – do produkcji elektrycznej
  - słońca – do produkcji energii cieplnej i elektrycznej
  - wód geotermalnych – do produkcji energii cieplnej
  - biogazu z oczyszczalni ścieków i składowisk odpadów – do produkcji energii cieplnej
- wspieranie inicjatyw w zakresie wykorzystania energii odnawialnej (stworzenie punktu konsultacyjnego)
- zbieranie informacji na temat perspektyw wykorzystania złóż wód termalnych
- rozpowszechnianie metod neutralizacji zużytych wód termalnych
- rekultywacja terenów zdegradowanych i zdewastowanych eksploatacją kruszyw naturalnych

4.6.5. Kierunki działań na poziomie gminy. Wytyczne pomocne przy sporządzaniu gminnych programów ochrony środowiska.

- racjonalizacja wykorzystania kopalin w planach zagospodarowania przestrzennego
- rekultywacja terenów zdegradowanych i zdewastowanych eksploatacją kruszyw naturalnych
- opracowanie gminnej strategii wykorzystania odnawialnych źródeł energii

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

- wspieranie inicjatyw w zakresie wykorzystania energii odnawialnej
- włączenie do działań edukacyjnych zagadnień obejmujących wykorzystanie niekonwencjonalnych źródeł energii

4.7. Cele ekologiczne i kierunki działań w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego

4.7.1. Uwarunkowania prawne

Regulacje prawne zawarte są w następujących ustawach:

- ustawa o ochronie przyrody z dnia 16 października 1991 r (z późniejszymi zmianami)
- ustawa o lasach z dnia 28 września 1991 r. (z późniejszymi zmianami)
- ustawa Prawo łowieckie z dnia 13 października 1995 r. (z późniejszymi zmianami)
- ustawa Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 r
- „Polityka leśna Państwa” przyjęta w kwietniu 1997 roku przez RM

Zgodnie z art. 2. pkt 2 Ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 października 1991r. (uwzględniono zmiany wprowadzone ustawą z dnia 27 lipca 2001r. o wprowadzeniu ustawy Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw) ochrona przyrody ma na celu m.in.:

- utrzymanie procesów ekologicznych i stabilności ekosystemów
- zachowanie różnorodności biologicznej
- zapewnienie ciągłości istnienia gatunków roślin lub zwierząt wraz z siedliskami poprzez utrzymywanie lub przywracanie ich do właściwego stanu
- kształtowanie właściwych postaw człowieka wobec przyrody

4.7.2. Cele polityki ekologicznej państwa

- zachowanie lasów i korzystnego ich wpływu na warunki życia ludzi oraz na równowagę przyrodniczą,

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

- ochrona lasów, zwłaszcza tych lasów i ekosystemów leśnych, które stanowią naturalne fragmenty rodzimej przyrody i lasów szczególnie cennych ze względu na: zachowanie różnorodności przyrodniczej, zachowanie leśnych zasobów genetycznych, zachowanie walorów krajobrazowych, ochronę gleb i terenów szczególnie narażonych na zanieczyszczenie i uszkodzenie, ochronę wód powierzchniowych i głębinowych, potrzeby naukowe,
- produkcja, na zasadzie racjonalnej gospodarki, drewna oraz innych surowców i produktów
- stałe powiększanie zasobów leśnych i ich udziału w globalnym obiegu węgla w przyrodzie,
- kształtowanie lasu wielofunkcyjnego - wzmaganie korzystnego oddziaływania lasu na środowisko (poprawa funkcji wodochronnej, klimatotwórczej, glebochronnej),
- zachowanie zdrowotności i żywotności ekosystemów leśnych,
- ochrona i powiększanie biologicznej różnorodności lasów na poziomie genetycznym, gatunkowym i ekosystemowym,
- zapewnienie lasom i zadrzewieniom właściwego znaczenia w planowaniu przestrzennym i zagospodarowaniu kraju, w tym kształtowaniu granicy polno-leśnej i w ochronie krajobrazu
- utrzymywanie i rozwój produkcyjnej (drewno i inne użytki) funkcji lasów,
- poprawa stanu i produktywności lasów prywatnych,
- racjonalne, zgodne z zasadami przyrody użytkowanie zasobów leśnych – w tym drewna, płodów runa leśnego i zwierzyny, wprowadzanie bezpiecznych technik i technologii prac leśnych,
- doskonalenie i wdrażanie nowoczesnych metod inwentaryzacji i monitoringu stanu lasów,
- utrzymywanie i wzmocnienie społeczno-ekonomicznej funkcji lasów, współpraca i komunikacja ze społeczeństwem, rozwój edukacji i nauk leśnych
- zabezpieczenie zachowania cennych przyrodniczo obszarów, dotychczas nie chronionych prawnie, poprzez objęcie ich różnymi formami ochrony przyrody

4.7.3. Cele wojewódzkiej polityki ekologicznej

- zachowanie walorów i zasobów przyrodniczych z uwzględnieniem georóżnorodności i bioróżnorodności
- wzrost lesistości województwa

4.7.4. Cele ekologiczne i kierunki działań na poziomie powiatu

Cel 1. - Wzrost lesistości.

Kierunki działań:

- uporządkowanie ewidencji gruntów ze szczególnym uwzględnieniem gruntów zalesionych i zadrzewionych w latach poprzednich
- aktualizacja na szczeblu powiatu „Krajowego programu zwiększania lesistości”
- w oparciu o aktualizację programu zalesień oraz programów rolno-środowiskowych kontynuować zalesienia gruntów marginalnych dla produkcji rolnej tak aby w roku 2020 uzyskać lesistość w powiecie na poziomie 24- 25%
- szczególne traktowanie gruntów przekształconych z leśnych na rolne, w tym maksymalne ograniczenie zmian przeznaczenia tych gruntów na cele inne niż rolne i leśne
- prowadzenie nadzoru nad lasami prywatnymi i zalesionymi gruntami porolnymi

Cel 2. - Zwiększanie różnorodności biologicznej w lasach.

Kierunki działań:

- wprowadzanie gatunków rodzimych oraz wzbogacanie składu gatunkowego odnowień leśnych
- utrzymanie wielofunkcyjności lasów – przyrodniczej, glebochronnej, klimatotwórczej, a także społecznej
- zapewnienie odpowiedniego przejścia dla zwierząt w istniejących korytarzach ekologicznych podczas budowy nowych dróg, szczególnie dróg szybkiego ruchu oraz innych tras komunikacyjnych

Cel 3. – Ochrona terenów cennych przyrodniczo.

Kierunki działań:

- wprowadzenie do ewidencji gruntów: użytków ekologicznych stanowisk dokumentacyjnych i innych obszarów prawnie chronionych
- ograniczanie przeznaczania gruntów pod wydobywanie kopalin na terenach objętych ochroną krajobrazu
- utrzymanie na obszarach objętych prawną ochroną ekstensywnego użytkowania łąk i pastwisk i zachowanie tradycyjnych praktyk rolniczych
- ograniczenie przeznaczenia terenów leśnych i innych cennych przyrodniczo gruntów pod działalność gospodarczą lub budownictwo (mieszkaniowe, rekreacyjne, siedliskowe, zagrodowe)

4.7.5. Kierunki działań na poziomie gminy. Wytyczne pomocne przy sporządzaniu gminnych programów ochrony środowiska.

- utrzymanie dotychczasowego stanu lub powiększanie terenów zieleni urządzonej: parki, ogrody działkowe, zielone tereny sportowe, aleje i szpalery drzew, większe skwery
- renowacja terenów zieleni, w szczególności zabytkowych parków
- zwiększanie zasobów zieleni przydrożnej i śródpolnej
- rozbudowa sieci ścieżek rowerowych i szlaków pieszych, organizacja punktów widokowych
- restrykcyjny nadzór nad przestrzeganiem zakazu wypalania łąk, ściernisk, rowów, itp.
- uregulowanie stanów prawnych parków wiejskich, starodrzewów, alei drzew
- tworzenie nowych użytków ekologicznych, stanowisk dokumentacyjnych, pomników przyrody, korytarzy ekologicznych w dolinach rzek oraz obszarów spełniających wymogi sieci Natura 2000 a także obszarów i obiektów o szczególnych walorach i znaczeniu przyrodniczym
- ochrona, utrzymanie i tworzenie brakujących korytarzy ekologicznych
- wykonanie inwentaryzacji przyrodniczej
- wykonanie opracowań ekofizjograficznych

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

- przygotowanie wykazu gruntów marginalnych dla rolnictwa, które będą mogły być przeznaczone pod zalesienie
- włączenie do działań edukacyjnych problematyki gospodarki leśnej i ochrony lasu
- włączenie do działań edukacyjnych problematyki związanej z ochroną przyrody
- ujęcie opracowanych granic polno-leśnych lub ich aktualizacji w planach zagospodarowania przestrzennego
- utrzymanie dotychczasowego stanu lub powiększanie terenów zieleni urządzonej: parki, cmentarze, większe skwery, ogrody działkowe, zielone tereny sportowe, aleje i szpalery drzew

4.8. Cele ekologiczne w zakresie awarii przemysłowych / NZŚ

4.8.1. Uwarunkowania prawne

Podstawowym aktem prawnym jest Ustawa prawo ochrony środowiska. Tytuł IV POWAŻNE AWARIE dział I – dział III, gdzie zawarte są przepisy ogólne, instrumenty prawne służące przeciwdziałaniu poważnej awarii przemysłowej, obowiązki prowadzącego zakład stwarzający zagrożenie wystąpienia awarii przemysłowej, a także obowiązki organów administracji związane z awarią przemysłową i współpracę międzynarodową (w przypadku, gdy skutki awarii mogą mieć zasięg transgraniczny).

4.8.2. Cele polityki ekologicznej państwa

Zgodnie z zasadami przezorności i prewencji jednym z głównych celów polityki ekologicznej państwa jest eliminowanie lub zmniejszenie skutków dla środowiska z tytułu nadzwyczajnych zagrożeń, a także doskonalenie istniejącego systemu ratowniczego na wypadek zaistnienia awarii i klęsk żywiołowych.

4.8.3. Cele wojewódzkiej polityki ekologicznej

- eliminowanie i zmniejszanie skutków poważnych awarii przemysłowych dla mieszkańców i środowiska

4.8.4. Cele ekologiczne i kierunki działań na poziomie powiatu

Cel 1. – Ograniczenie ryzyka wystąpienia nadzwyczajnych zagrożeń środowiska.

Kierunki działań:

- doskonalenie systemu wymiany informacji oraz łączności w zakresie ochrony przeciwpowodziowej
- podejmowanie prób sporządzania powiatowych planów zarządzania ryzykiem
- gromadzenie informacji dotyczących poważnych awarii i klęsk żywiołowych
- rozwijanie i aktualizacja informacji o zakładach o zwiększonym i dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii
- badanie przyczyn powstawania oraz sposobów likwidacji skutków poważnych awarii dla środowiska z okresowym sporządzaniem raportów na ten temat
- upublicznianie informacji na temat poważnych awarii w sposób podnoszący świadomość obywateli potencjalnie narażonych na skutki omawianych zdarzeń

4.8.5. Kierunki działań na poziomie gminy. Wytyczne pomocne przy sporządzaniu gminnych programów ochrony środowiska.

- stworzenie systemu informowania społeczeństwa o możliwości wystąpienia zagrożenia
- modernizacja i doposażenie w sprzęt ratownictwa ekologicznego OSP
- zidentyfikowanie przedsiębiorstw wykorzystujących substancje niebezpieczne i wykorzystanie wniosków płynących z ich planów operacyjnych do opracowywania i aktualizacji planów zagospodarowania przestrzennego
- uwzględnianie w procesie planowania przestrzennego i inwestycyjnego zapisów zewnętrznych planów operacyjno-ratunkowych

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

- identyfikacja terenów potencjalnie zagrożonych z tytułu możliwości wystąpienia poważnej awarii lub klęski żywiołowej
- uwzględnianie zasad bezpieczeństwa transportu substancji niebezpiecznych w projektach organizacji ruchu na drogach gminy
- opracowanie i realizacja lokalnego systemu zagospodarowania padłych zwierząt
- utrzymanie we właściwym stanie technicznym dróg, którymi przemieszczają się transporty substancji niebezpiecznych

4.9. „Gorące punkty”

Głównym zagrożeniem dla środowiska Powiatu Poznańskiego pozostaje zbyt duża koncentracja lub natężenie zanieczyszczeń i innych uciążliwości w niektórych miejscach obszaru powiatu. Są to tzw.: „gorące punkty”. Działania podejmowane w celu zmniejszenia lub eliminacji negatywnego oddziaływania „gorących punktów” na środowisko i zdrowie człowieka należy traktować jako działania priorytetowe w skali kraju, województwa i powiatu.

Najważniejszymi „gorącymi punktami” w powiecie poznańskim są:

1. Zakłady Chemiczne Luboń S.A., ze względu na wylewisko ługów pokrystalicznych. Jako jedyne w regionie znalazły się na liście 80. W wyniku produkcji fluorku glinu w Zakładach Chemicznych w Luboniu powstały jako odpad ługi pokrystalizacyjne, które składowano w zagłębieniu terenu na powierzchni około 1,4 ha. Zarówno dno składowiska, jak i obwałowania nie zostały uszczelnione. Składowisko było użytkowane 20 lat (1971-1991) i zeskładowano tam 480 tys. m³ płynnego odpadu. W wyniku procesów odparowania wody z odpadów, jak i przenikania odcieków do wód gruntowych objętość odpadów uległa przez lata znacznej redukcji i obecnie wynosi około 40 tys. m³. W skład odpadu wchodzi m.in.: krzemionka, fluorek glinu oraz kwas fluorokrzemowy. Wykonywane w latach 80-tych i 90-tych badania wykazują skażenie zarówno środowiska wodno-gruntowego jak i powietrza atmosferycznego, z tendencją spadkową w roku 1992 (zaprzestanie produkcji fluorku glinu i stosowanie urządzeń ograniczających emisję zanieczyszczeń). Spływ zanieczyszczeń w kierunku północno-wschodnim wskazuje możliwość skażenia wód Warty. Dlatego istotne jest zlikwidowanie źródła zanieczyszczenia.

Gminne składowiska odpadów komunalnych

- w gminie Buk składowisko w miejscowości Wysoczka,
- w gminie Czerwonak w m. Owińska,
- w gminie Dopiewo w m. Dopiewo,
- w gminie Kórnik w m. Czmoń,
- w gminie Murowana Goślina w m. Białęgi,
- w gminie Pobiedziska w m. Borówko,
- w gminie Stęszew w m. Srocko Małe,
- w gminie Suchy Las w m. Suchy Las,
- w gminie Swarzędz w m. Rabowice,
- w gminie Tarnowo Podgórne w m. Rumianek

Gmina Murowana Goślina

- ferma norek (Szymankowo)
- ferma trzody chlewnej (Mściszewo)
- ferma drobiu (Łopuchowo)

Gmina Suchy Las

- Przedsiębiorstwo Robót Drogowych (Złotniki)
- Zakłady Mas Bitumicznych
- Ubojnie (Chludowo)

Gmina Stęszew

- oczyszczalnia ścieków (Stęszew, Strykowo)
- firma OXYTOP (Antonin)
- Kopalnia Gazu Ziemnego (Stęszew)
- droga krajowa nr 5
- planowana droga ekspresowa
- ubojnie drobiu

Gmina Dopiewo

- Magorex Sp. Z o.o. (Zakrzewo)

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

- Animex Wielkopolska (ferma tuczu trzody chlewnej)
- Przedsiębiorstwo Budownictwa Drogowego (Pałędzie)
- Marmite International S.A. (Zakrzewo)
- Nordenia Polska Sp. Z o.o. (Dopiewo)
- Instytut Zootechniki Oddział Badawczy Drobiarstwa (Zakrzewo)

Brak danych z pozostałych gmin

Zakłady zlokalizowane na terenie Powiatu Poznańskiego, które powinny posiadać pozwolenia zintegrowane:

- **Zakłady Mięsna „Pozmeat” (Robakowo)**
- **NORDENIA Polska (Dopiewo)**
- **MAN Polska Sady (Tarnowo Podgórne)**
- **Huta Szkła „Hutnik” (Pobiedziska)**
- **Neoplan Polska (Bolechowo)**
- **Fabryka Papieru Czerwonak**
- **Zakłady Chemiczne „Luboń”**
- **ANIMEX Więckowice (ferma Więckowice i ferma Trzmielin)**
- **Zakłady Drobiarskie „KOZIEGŁOWY”**
- **Centralna Oczyszczalnia Ścieków**
- **Swarzędzkie Fabryki Mebli S.A.**
- **Tłocznia Metali „Pressta” (Owińska)**
- **Składowisko odpadów w Suchym Lesie**
- **Składowisko odpadów „Czmoń” Firma „Sater”**
- **Składowisko odpadów-Owińska**
- **Składowisko odpadów w Białęgach (gmina Murowana Goslina)**
- **Składowisko odpadów w Borówcu (gm. Pobiedziska)**
- **Składowisko odpadów w Rocku Małym (gm. Stęszew)**
- **Składowisko odpadów w Rabowicach (gm. Swarzędz)**
- **Składowisko odpadów w Rumianku (gm. Tarnowo Podgórne)**
- **Składowisko odpadów w Trzmielinie (gm. Dopiero)**

5. Edukacja Ekologiczna społeczeństwa w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego

Powiat Poznański ma sprzyjające warunki do rozwoju turystyki i rekreacji. Stanowi to jednocześnie zagrożenie dla tych terenów. Obserwuje się wzrost zainteresowania mieszkańców szczególnie wypoczynkiem w okresach sobotnio-niedzielnym i taka tendencja nadal będzie się utrzymywała. Kolejnym zagrożeniem jest intensywna gospodarka rolna w pobliżu terenów cennych przyrodniczo oraz intensywna zabudowa mieszkaniowa o nieregulowanej gospodarce ściekowej, które mogą powodować spływy obszarowe substancji biogennej a w efekcie degradację środowiska przyrodniczego.

Droga do ekorozwoju wiedzie przede wszystkim przez edukację. W 1975 roku pod patronatem UNESCO i UNEP wdrożono Międzynarodowy Program Edukacji Środowiska (IEEP). W roku 1977 w Tbilisi odbyła się konferencja, na której przyjęto wytyczne określania natury, celów i pedagogicznych reguł edukacji środowiskowej.

Ważnym zadaniem będzie zapewnienie możliwości mieszkania, pracy oraz wypoczynku i rekreacji mieszkańcom powiatu przy jednoczesnym zapewnieniu warunków dla właściwej ochrony walorów przyrodniczych i krajobrazowych poprzez odpowiednie udostępnianie obiektów i obszarów chronionych oraz wykreowanie właściwych zachowań społeczeństwa w zakresie ochrony przyrody. Edukacja ekologiczna mieszkańców powiatu w tym zakresie jest bardzo ważna.

Edukacja ekologiczna oznacza przedmiot nauczania i działalność wychowawczą, przygotowującą do rozwiązywania praktycznych problemów środowiskowych. Charakteryzuje się interdyscyplinarnym podejściem, kształtuje poczucie odpowiedzialności oraz umiejętność włączenia każdego człowieka i zbiorowości we wspólne działanie. Kształci wolę indywidualnego i zbiorowego działania dla rozwiązywania obecnych i przyszłych problemów środowiskowych.

Należy nią objąć ogół społeczeństwa, grupy społeczno-zawodowe, których działalność wywiera znaczny wpływ na środowisko, pracowników nauki i specjalistów zainteresowanych środowiskiem. Takie kształcenie jest konieczne dla zdobycia świadomości etycznej wartości oraz postaw, umiejętności i wzorów zachowań zgodnych z ekorozwojem i niezbędnych do efektywnego udziału społeczeństwa w procesie podejmowania decyzji.

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

Potrzebny jest system powszechnej edukacji ekologicznej, poczynając od przedszkola aż po studia wyższe (*edukacja formalna*) oraz uwzględniający wszystkie możliwe formy *edukacji nieformalnej*. Należy w pełni realizować hasło „Czego Jaś się nie nauczy, to Jan nie będzie umiał”.

Podstawowe trudności w edukacji ekologicznej wynikają z:

- braku wiedzy ogólnoprzyrodniczej i nieznajomości funkcjonowania struktur przyrodniczych. Wiąże się to z uświadomieniem mieszkańcom powiatu, że zniszczenie jakiegoś elementu przyrodniczego może doprowadzić do zakłócenia procesów zachodzących w ekosystemach i w rezultacie odbić się ujemnie na środowisku i gospodarce człowieka
- głęboko zakorzenionej w mentalności człowieka głębokie zaufanie do wytworów ludzkich, przy ograniczonym zaufaniu do przyrody
- konsumpcyjne nastawienie ludzi do wytworów i zasobów przyrody.

Zadaniem władz powiatu jest inicjowanie i wspieranie inicjatyw zmierzających do podniesienia stanu świadomości ekologicznej mieszkańców, oraz rozbudzenie ich współodpowiedzialności w procesie podejmowania decyzji i rozwiązywania problemów ekologicznych. Powinno prowadzić się kampanie informacyjno-edukacyjne w zakresie:

- zapobiegania powstawania odpadów oraz segregacji u źródła,
- zmniejszenia zużycia wody,
- ochrony zasobów wód podziemnych,
- oszczędności energii elektrycznej i ciepłej,
- stosowania ekologicznych nośników energii ciepłej,
- ochrony różnorodności biologicznej i krajobrazowej.

W nadchodzących latach (2004-2015) planuje się szereg nowych przedsięwzięć. Oto kilka godnych polecenia:

1. Zaangażowanie w działania edukacyjne istniejących w powiecie Domów Kultury i przedszkoli. Co roku organizowałyby konkursy i akcje z okazji Dnia Ziemi oraz Sprzątanie Świata zrzeszające całą młodzież i mieszkańców powiatu.
2. Dużym powodzeniem cieszyłaby się na terenie powiatu akcja pt. „Bateria”, polegająca na zbieraniu zużytych baterii w szkołach podstawowych i gimnazjach.
3. Pod koniec lata mogłaby odbywać się plenerowa impreza – „Inicjatywy Ekologiczne Powiatu” - wieńcząca różne akcje związane z ochroną środowiska.
4. Należałoby rozwinąć system szkolenia i doszkalania ogólnego na poziomie szkolnictwa wyższego, zawodowego w dziedzinie ochrony środowiska. Stwarzało

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

by to nowe miejsca pracy w Powiecie dla ludzi młodych z wyższym wykształceniem przyrodniczym.

5. Poszerzenie systemu informacyjnego dotyczącego podstawowych zasad ochrony środowiska organizując punkty informacyjne zwiększające zakres publikacji o tematyce przyrodniczej (biblioteki, urzędy gmin, itp.)

6. Zarządzanie programem ochrony środowiska

6.1. Wprowadzenie

Warunkiem realizacji programu ochrony środowiska (za Programem Ochrony Środowiska dla Województwa Wielkopolskiego na lata 2002 – 2010.) jest ustalenie systemu zarządzania tym programem. System ten powinien obejmować następujące elementy:

- zasady realizacji Programu,
- instrumenty zarządzania,
- monitoring,
- struktura zarządzania Programem,
- sprawozdawczość z realizacji Programu,
- harmonogram realizacji,
- działania w zakresie zarządzania.

Cechą charakterystyczną systemu zarządzania środowiskiem jest różna struktura organizacji jego poszczególnych elementów. Ogólny schemat systemu jednostek zajmujących się zarządzaniem, użytkowaniem, ochroną i kształtowaniem środowiska można przedstawić w formie blokowej. Można wyróżnić:

1. Organy decyzyjne państwa: Sejm wraz z Senatem i Prezydentem oraz Rada Ministrów.
2. Centralne organy administracji rządowej: premier, ministrowie i kierownicy urzędów centralnych, ministerstwa i urzędy centralne.
3. Terenowe organy administracji rządowej: wojewodowie i urzędy wojewódzkie.
4. Samorządy terytorialne: gminne, powiatowe i wojewódzkie.
5. Jednostki gospodarcze (produkcyjne i usługowe).

System zarządzania środowiskiem powinien zapewnić obniżenie antropogenicznego obciążenia środowiska. Do tego niezbędna jest ocena stanu ekosystemów i stopnia ich obciążenia.

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

Zarządzanie powiatowym programem ochrony środowiska w okresie początkowym będzie wymagało wyodrębnienia struktury zarządzania tym programem od struktury zarządzania środowiskiem. Jednakże docelowo program ten powinien utożsamiać się z systemem zarządzania środowiskiem w powiecie. Jest to jeden z najważniejszych celów postawionych przed zarządzającymi programem. Program powinien wypracować instrumentarium, które umożliwi osiągnięcie unifikacji zarządzania programem z zarządzaniem środowiska.

Zarządzanie środowiskiem odbywa się w powiecie na szczeblu: gminnym, obejmującym działania podejmowane w skali gminy i jednostek organizacyjnych, obejmującym działania podejmowane przez podmioty gospodarcze korzystające ze środowiska.

Podmioty gospodarcze korzystające ze środowiska (wg Programu Ochrony Środowiska dla Województwa Wielkopolskiego na lata 2002 – 2010.) kierują się głównie efektami ekonomicznymi i zasadami konkurencji rynkowej, a od niedawna liczą się także z głosami opinii społecznej. Na tym szczeblu zarządzanie środowiskiem odbywa się przez:

- dotrzymanie wymagań stawianych przez przepisy prawa,
- porządkowanie technologii i reżimów obsługi urządzeń,
- modernizację technologii,
- eliminowanie technologii uciążliwych dla środowiska,
- instalowanie urządzeń ochrony środowiska,
- stałą kontrolę emisji zanieczyszczeń.

Instytucje działające w ramach administracji odpowiedzialnych za wykonywanie i egzekwowanie prawa mają głównie na celu zapobieganie zanieczyszczeniu środowiska przez:

- racjonalne planowanie przestrzenne,
- kontrolowanie gospodarczego korzystania ze środowiska,
- porządkowanie działalności związanej z gospodarczym korzystaniem ze środowiska,
- instalowanie urządzeń ochrony środowiska.

6.2. Instrumenty realizacji Programu

Zarządzanie Programem będzie się odbywać z wykorzystaniem instrumentów pozwalających na weryfikację w oparciu o monitorowanie procesów zachodzących w szeroko rozumianym otoczeniu realizowanej polityki ekologicznej. Instrumentarium służące realizacji Programu wynika z ustaw Prawo ochrony środowiska, o zagospodarowaniu przestrzennym, o ochronie przyrody, o odpadach, Prawo geologiczne i górnicze, Prawo budowlane (wg Programu Ochrony Środowiska dla Województwa Wielkopolskiego na lata 2002 – 2010.)

6.2.1. Narzędzia i instrumenty programowo-planistyczne

- studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz plany miejscowe stanowią narzędzia o zupełnie podstawowym znaczeniu, są one sporządzane przez władze gmin i uzgadniane przez starostę,
- programy gospodarki odpadami przedsiębiorstw,
- oceny oddziaływania na środowisko (OOŚ) przedsięwzięć inwestycyjnych realizowane w ramach procedury zmierzającej do wydania decyzji o warunkach zabudowy, pozwolenia na budowę, koncesji na poszukiwanie i wydobywanie kopalin, pozwolenia wodno-prawnego. Oceny oddziaływania na środowisko projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego stanowią ważny materiał umożliwiający uzgodnienie planu miejscowego

6.2.2. Narzędzia i instrumenty reglamentujące możliwości korzystania ze środowiska

- pozwolenia i decyzje administracyjne na emisję, zintegrowane, wodno-prawne, na wytwarzanie, zbiórkę i recykling odpadów, zobowiązujące do prowadzenia pomiarów,
- ograniczenia lub zakazanie użytkowania niektórych jednostek pływających na wodach stojących,
- instrukcje eksploatacji obiektów związanych z gospodarką odpadami,
- strefy ograniczonego użytkowania terenu,
- strefy ochrony bezpośredniej i pośredniej ujęć wody,

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

- zgłoszenia instalacji nie wymagających pozwoleń dokonywane przez zakłady je eksploatujące,
- przeglądy ekologiczne dokonywane w sytuacjach gdy powstają wątpliwości, w przypadku składowisk zawsze

6.2.3. Narzędzia i instrumenty finansowe

- opłaty za korzystanie ze środowiska ponoszone za: wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza, wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi, pobór wód, składowanie odpadów; ponadto na podstawie ustawy o *ochronie przyrody* uiszczane są opłaty za wycinkę drzew i krzewów, a na podstawie *Prawa geologicznego* opłaty za wydobycie kopalin,
- opłaty podwyższone za korzystanie ze środowiska uiszczają podmioty korzystające z niego bez uzyskania wymaganego pozwolenia,
- wsparcie finansowe przedsięwzięć które są związane z ochroną środowiska w drodze udzielania oprocentowanych pożyczek, dopłat do oprocentowania kredytów i pożyczek, udzielania dotacji, nabywania obligacji oraz wsparcie finansowe przez Ekofundusz, fundusze Unii Europejskiej, inne mniejsze fundusze i fundacje wspomagające ochronę środowiska, budżet państwa, budżet samorządu województwa,
- wsparcie dla programów dostosowania przedsiębiorstw do wymogów związanych z ochroną środowiska poprzez negocjowanie programów dostosowawczych; starostwo deleguje swojego przedstawiciela do komisji negocjacyjnej,
- system materialnych zachęt dla przedsiębiorców podejmujących się wprowadzania prośrodowiskowych systemów zarządzania procesami produkcji i usługami, zgodnie z ogólnosięwiatowymi i europejskimi wymogami w tym zakresie, wyrażonymi m.in. w standardach ISO 14 000, EMAS, programach czystej produkcji

6.2.4. Narzędzia i instrumenty karne oraz administracyjne

- administracyjne kary pieniężne są ponoszone za przekroczenie lub naruszenie warunków korzystania ze środowiska,

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

- odpowiedzialność administracyjna sprowadza się do możliwości nałożenia na podmiot korzystający ze środowiska i oddziałujący na niego negatywnie, obowiązku ograniczenia negatywnego wpływu i przywrócenia właściwego stanu środowiska,
- odpowiedzialność cywilna za szkody spowodowane oddziaływaniem na środowisko uregulowana jest także w *Kodeksie Cywilnym*. Pozwala on każdemu, komu przez bezprawne oddziaływanie na środowisko zagraża lub została wyrządzona szkoda, żądać jej naprawienia lub zaprzestania działalności,
- odpowiedzialność karna za szkody wyrządzone środowisku zagrożona jest karą grzywny lub ograniczenia wolności w wypadku wprowadzania do obrotu substancji stwarzających szczególne zagrożenie, eksploatacji bez pozwolenia instalacji lub lekceważenia przepisów przez prowadzącego zakład o dużym ryzyku

6.2.5. Działalność kontrolna Powiatu

Możliwość skutecznego korzystania z instrumentów administracyjnych wiąże się z podejmowaniem czynności kontrolnych. W przypadku samorządu powiatowego dotyczą one korzystania z możliwości wydania decyzji nakazujących prowadzącemu instalację, prowadzenie pomiarów wielkości emisji, dokonanie przeglądu ekologicznego, wykonanie analizy porealizacyjnej itp.. Ponadto konieczna jest dobra współpraca starostwa z Inspekcją Ochrony Środowiska w celu systematycznej kontroli przestrzegania przez podmioty prowadzące działalność gospodarczą zapisów zawartych w pozwoleniach na emisję i niebawem zintegrowanych.

6.2.6. Potencjalne źródła finansowania Programu

Wdrażanie niniejszego Programu będzie uzależnione od zrozumienia przez działaczy samorządowych roli i potrzeby instytucjonalnego wzmocnienia administracji zajmującej się problematyką ochrony środowiska, a także od umiejętności i determinacji władz samorządowych zmierzających do przejęcia roli koordynującej w zakresie stworzenia spójnego systemu gospodarowania odpadami. Realizację zadań własnych Powiatu można przewidzieć z największą dozą pewności. Zależność ona będzie od dynamiki działania władz samorządowych.

W procesie wdrażania Programu środki finansowe będą miały bardzo istotne znaczenie, lecz niedecydujące. W kontekście zasad dofinansowania zadań związanych z

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

ochroną środowiska zarówno przez instytucje krajowe, jak i dysponujące środkami Unii Europejskiej, najistotniejsza będzie możliwość zgromadzenia tzw. wkładu własnego w wysokości minimum 15-20% wartości zadania inwestycyjnego. Zgromadzenie pozostałej części środków będzie możliwe z pieniędzy funduszy strukturalnych lub przy większych przedsięwzięciach – funduszy spójności.

Przewidywane do realizacji inwestycje priorytetowe będą finansowane ze środków własnych i kredytów komercyjnych oraz uzupełniająco z funduszy ochrony środowiska (głównie Narodowego i Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej). Istotny ciężar finansowania inwestycji komunalnych pozostanie na barkach gmin, często poprzez zaciąganie długu w bankach i w międzynarodowych instytucjach finansujących (np. EBOiR)

W oparciu o analizę źródeł finansowania działań w zakresie ochrony środowiska w ostatnich latach w Polsce i województwie wielkopolskim oraz prognoz, co do perspektywicznych źródeł, przewiduje się, że struktura finansowania wdrażania programu w najbliższych czterech latach będzie następująca (tab.4):

Tabela 4.

Struktura finansowania wdrażania programu w najbliższych czterech latach

ŹRÓDŁO	%
Fundusze ekologiczne (NFOŚiGW, WFOŚiGW)	25
Budżety terenowe (miasta i gminy), w tym gminne i powiatowe fundusze ekologiczne	12
Środki własne i kredyty bankowe podmiotów gospodarczych	40
Fundusze pomocowe i strukturalne	18
Budżet państwa	5
RAZEM	100

6.2.7. Fundusze wspomagające

6.2.7.1. Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW) jest największą instytucją realizującą Politykę Ekologiczną Państwa poprzez

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

finansowanie inwestycji w ochronie środowiska i gospodarce wodnej o zasięgu ogólnokrajowym oraz ponadregionalnym, w obszarach ważnych z punktu widzenia procesu dostosowawczego do standardów i norm Unii Europejskiej.

W Narodowym Funduszu stosowane są trzy formy dofinansowywania:

- finansowanie pożyczkowe (pożyczki udzielane przez NF, kredyty udzielane przez banki ze środków NF, konsorcja czyli wspólne finansowanie NF z bankami, linie kredytowe ze środków NF obsługiwane przez banki)
- finansowanie dotacyjne (dotacje inwestycyjne, dotacje nie inwestycyjne, dopłaty do kredytów bankowych, umorzenia)
- finansowanie kapitałowe (obejmowanie akcji i udziałów w zakładanych bądź już istniejących spółkach w celu osiągnięcia efektu ekologicznego).

Zgodnie z Prawem Ochrony Środowiska z 27 kwietnia 2001 roku środki Narodowego Funduszu przeznacza się na wspomaganie działalności związanej z:

- ochroną wód przed zanieczyszczeniem,
- gospodarką wodną,
- ochroną powietrza przed zanieczyszczeniem poprzez zapobieganie i ograniczenie emisji zanieczyszczeń oraz oszczędzanie surowców i energii,
- zapobieganiem i ograniczaniem negatywnego oddziaływania hałasu na środowisko,
- ochroną powierzchni ziemi i wód poprzez zapobieganie powstawaniu odpadów, zagospodarowanie odpadów oraz rekultywację terenów zdegradowanych,
- ochroną przyrody i krajobrazu,
- programem Państwowego Monitoringu Środowiska,
- zwiększaniem lesistości kraju oraz ochroną zasobów leśnych,
- zmniejszaniem uciążliwości wynikającej z wydobywania kopalin i ich wzbogacania oraz ograniczaniem negatywnego oddziaływania na środowisko procesów likwidacji zakładów górniczych,

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

- poznawaniem budowy geologicznej kraju oraz potrzeb gospodarki zasobami złóż kopalin i wód podziemnych,
- zapobieganiem klęskom żywiołowym i poważnym awariom oraz usuwaniem ich skutków,
- kształtowaniem ekologicznych postaw i zachowań społeczeństwa oraz profilaktyką zdrowotną dzieci i młodzieży z obszarów, na których występują przekroczenia standardów jakości środowiska,
- zastosowaniem technologii zapewniającej czystsza i energooszczędną produkcję,
- wspieraniem działalności badawczej, eksperckiej na rzecz ochrony środowiska,
- wspieraniem działań w zakresie ochrony środowiska na terenach wiejskich,
- wspieraniem działalności pozarządowych organizacji ekologicznych,
- przygotowaniem przedsięwzięć współfinansowanych z funduszy Unii Europejskiej i międzynarodowych.

Środki, którymi dysponuje NFOŚiGW, pochodzą głównie z opłat za korzystanie ze środowiska i administracyjnych kar pieniężnych. Przychodami Narodowego Funduszu są także wpływy z opłat produktowych pobieranych na podstawie przepisów o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej i opłacie depozytowej oraz wpływy z opłat i kar pieniężnych ustalanych na podstawie przepisów ustawy – Prawo geologiczne i górnicze. Przychodami funduszu mogą być dobrowolne wpłaty, zapisy, darowizny, świadczenia rzeczowe i środki pochodzące z fundacji oraz wpływy z przedsięwzięć organizowanych na rzecz ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Przychodami Narodowego Funduszu mogą być także przychody z tytułu emisji obligacji własnych oraz inne przychody związane z działalnością tego funduszu.

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Poznaniu

Rolą wojewódzkich funduszy jest wspieranie finansowe przedsięwzięć proekologicznych o zasięgu regionalnym, a podstawowym źródłem ich przychodów są wpływy z tytułu opłat za korzystanie ze środowiska i administracyjnych kar pieniężnych. Przychodami WFOŚiGW mogą być także, tak jak NFOŚiGW, dobrowolne

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

wpłaty, zapisy, darowizny, świadczenia rzeczowe i środki pochodzące z fundacji oraz wpływy z przedsięwzięć organizowanych na rzecz ochrony środowiska i gospodarki wodnej oraz przychody z tytułu emisji obligacji własnych oraz inne przychody związane z działalnością tych funduszy.

W każdym województwie WFOŚiGW przygotowują na wzór Narodowego Funduszu listy priorytetowych zadań, które mogą być dofinansowane z ich środków oraz zasady i kryteria, które będą obowiązywać przy wyborze zadań do realizacji. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Poznaniu za priorytetowe przedsięwzięcia w ramach dofinansowania uważa zagadnienia związane z:

- ochroną wód i gospodarką wodną, zgodnie z Krajowym Programem Oczyszczania Ścieków,
- ochroną powietrza,
- ochroną powierzchni ziemi i zagospodarowaniem odpadów,
- ochroną przyrody,
- edukacją ekologiczną.

Powiatowe i Gminne Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Powiatowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej (PFOŚiGW) utworzone zostały na początku roku 1999 wraz z utworzeniem powiatowego szczebla administracji państwowej. Fundusze te nie mają osobowości prawnej.

Dochodami PFOŚiGW są wpływy z:

- opłat za składowanie i magazynowanie odpadów i kar związanych z niezgodnym z przepisami prawa ich składowaniem lub magazynowaniem (10% tych wpływów),
- opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska a także z wpływów z administracyjnych kar pieniężnych (także 10% tych wpływów poza opłatami i karami za usuwanie drzew i krzewów, które w całości stanowią przychód gminnego funduszu).

Dochody PFOŚiGW przekazywane są na rachunek starostwa, w budżecie powiatu mają charakter działu celowego.

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

Obecnie środki powiatowych funduszy (zgodnie z Prawem Ochrony Środowiska, art.407) przeznaczają się na wspomaganie działalności w zakresie określonym jak dla gminnych funduszy, a także na realizację przedsięwzięć związanych z ochroną powierzchni ziemi i inne zadania ustalone przez radę powiatu, służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej, wynikające z zasady zrównoważonego rozwoju, w tym na programy ochrony środowiska.

Konta funduszu gminnego zasilane są wpływami z:

- opłat i kar za usuwanie drzew i krzewów (100% tych wpływów),
- opłat za składowanie i magazynowanie odpadów i kar związanych z niezgodnym z przepisami prawa ich składowaniem lub magazynowaniem (50% tych wpływów),
- opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska a także z wpływów z administracyjnych kar pieniężnych (20% tych wpływów).

Gminne fundusze nie są prawnie wydzielone ze struktury organizacyjnej gminy, a więc podobnie jak PFOŚiGW nie mają osobowości prawnej i nie mogą udzielać pożyczek. Celem działania GFOŚiGW jest dofinansowywanie przedsięwzięć proekologicznych na terenie własnej gminy. Zasady przyznawania środków ustalane są indywidualnie w gminach.

6.2.7.2. Fundacja EKOFUNDUSZ

Geneza Ekofunduszu sięga roku 1991, kiedy to Klub Paryski, zrzeszający państwa będące wierzycielami Polski, podjął decyzję o redukcji polskiego długu o 50%, pod warunkiem spłaty pozostałej części do roku 2010. Zaproponował też ewentualną dalszą, 10% redukcję długu, pod warunkiem przeznaczenia go na uzgodniony cel. Z kolei Rząd Polski zaproponował, aby te dodatkowe 10% długu można było przeznaczyć na wsparcie przedsięwzięć w ochronie środowiska. W 1992 roku Ekofundusz został wpisany do rejestru fundacji i zyskał tym samym osobowość prawną.

Podstawowym źródłem przychodów Ekofunduszu są wpływy z ekokonwersji polskiego długu, wynikające z umów Polski ze Stanami Zjednoczonymi, Francją, Szwajcarią, Szwecją, Włochami i Norwegią. Odpowiednie kwoty z tego tytułu zagwarantowane są corocznie w ustawie budżetowej w dziale „obsługa zadłużenia

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

zagranicznego” i regularnie wpłacane na konto Ekofunduszu z budżetu państwa, jako zobowiązanie Polski wobec krajów-donatorów. Oprócz przychodów z tytułu ekokonwersji długu Fundacja dysponuje również wpływami z operacji bankowych oraz wpływami z darowizn.

Zgodnie ze statutem środki Ekofunduszu mogą być wykorzystane przede wszystkim w pięciu sektorach uznanych za priorytetowe. Są nimi:

- ograniczenie transgranicznego transportu dwutlenku siarki i tlenków azotu oraz eliminacja niskich źródeł ich emisji (ochrona powietrza),
- ograniczenie dopływu zanieczyszczeń do Bałtyku oraz ochrona zasobów wody pitnej (ochrona wód),
- ograniczenie emisji gazów powodujących zmiany klimatu Ziemi (ochrona klimatu),
- ochrona różnorodności biologicznej,
- gospodarka odpadami i rekultywacja gleb zanieczyszczonych.

Ekofundusz udziela wsparcia finansowego w formie dotacji, od tego roku szczególnie w przypadkach inwestycji niekomercyjnych. Z reguły dotacja wynosi 10-30% kosztów projektu. W wyjątkowych przypadkach, gdy investorem jest instytucja budżetowa lub organ samorządowy, dotacja ta może sięgać 50%, a w ochronie przyrody, gdy partnerem Ekofunduszu jest społeczna organizacja pozarządowa – nawet 80%.

6.2.7.3. Banki

Coraz więcej banków wykazuje zainteresowanie inwestycjami w zakresie ochrony środowiska. Dzięki współpracy z funduszami ochrony środowiska i gospodarki wodnej rozszerzają one swoją ofertę kredytową o kredyty preferencyjne przeznaczone na przedsięwzięcia proekologiczne oraz nawiązują współpracę z podmiotami angażującymi swoje środki finansowe w ochronie środowiska (fundacje, międzynarodowe instytucje finansowe). Kredyty preferencyjne pochodzą ze środków finansowych gromadzonych przez banki, zaś fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej udzielają dopłat do wysokości oprocentowania. W ten sposób ulega obniżeniu koszt kredytu dla podejmującego inwestycje proekologiczne. Banki uruchamiają też

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

linie kredytowe w całości ze środków funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej i innych instytucji.

Szczególną rolę na rynku kredytów na inwestycje proekologiczne odgrywa Bank Ochrony Środowiska. Oferuje on najwięcej środków finansowych w formie preferencyjnych kredytów i dysponuje zróżnicowaną ofertą dla prywatnych i samorządowych inwestorów, a także osób fizycznych. Wśród kredytów proekologicznych dostępnych w Banku Ochrony Środowiska można wymienić:

- kredyty na przedsięwzięcia z zakresu termomodernizacji,
- kredyt na zakup lub montaż wyrobów służących ochronie środowiska,
- kredyty ze środków NFOŚiGW na finansowanie inwestycji w zakresie odnawialnych źródeł energii,
- kredyty na przedsięwzięcia z zakresu energooszczędnej modernizacji oświetlenia,
- kredyty na zbiorowe zaopatrzenie w wodę wsi i miast do 10 tys. mieszkańców

Ważne miejsce na rynku kredytów ekologicznych zajmują także międzynarodowe instytucje finansowe, a w szczególności Bank Światowy i Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju.

6.2.7.4. Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR) w rozwoju przedsiębiorczości na wsi spełnia rolę znaczącą. ARiMR bierze udział we wspieraniu rozwoju przedsiębiorczości wiejskiej poprzez:

- dopłaty do oprocentowania kredytu w ramach linii na realizację przedsięwzięć inwestycyjnych w rolnictwie, przetwórstwie rolno-spożywczym i usługach dla rolnictwa,
- realizację przedsięwzięć objętych branżowym programem restrukturyzacji i modernizacji mleczarstwa,
- realizację przedsięwzięć objętych branżowym programem restrukturyzacji i modernizacji produkcji mięsa,

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

- wspieranie realizacji przedsięwzięć inwestycyjnych tworzących nowe, stałe miejsca pracy w działalnościach pozarolniczych w gminach wiejskich oraz gminach miejsko-wiejskich gwarantujących zatrudnienie ludności wiejskiej,
- wspieranie rozwoju usług mechanizacyjnych w ramach realizacji branżowego programu wspólnego użytkowania maszyn rolniczych,
- udzielanie rolnikom zainteresowanym prowadzeniem działalności agroturystycznej w gospodarstwie rolnym pomocy finansowej w formie dopłat do oprocentowania kredytu w ramach linii na realizację przedsięwzięć inwestycyjnych w rolnictwie, przetwórstwie rolno-spożywczym i usługach dla rolnictwa,
- pożyczki na tworzenie nowych miejsc pracy w działalnościach pozarolniczych,
- dofinansowanie działalności związanej z podnoszeniem kwalifikacji zawodowych.

6.2.7.5. Fundusze z Unii Europejskiej

Po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej władze samorządowe, które planują przeprowadzenie inwestycji z zakresu ochrony środowiska, będą mogły starać się o wsparcie ze środków Funduszu Spójności oraz funduszy strukturalnych, głównie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (ERDF).

Fundusz Spójności

Fundusz Spójności, inaczej nazwany Funduszem Kohezji lub Europejskim Funduszem Kohezji, został utworzony na mocy postanowień Traktatu o Unii Europejskiej z 1993 r. Jego zadaniem jest czasowa pomoc dla słabiej rozwiniętych krajów Unii Europejskiej, w których Produkt Krajowy Brutto (PKB) na mieszkańca jest niższy od 90 % średniego dla wszystkich państw członkowskich UE.

Fundusz Kohezji współfinansuje duże projekty w dwóch obszarach: ochrona środowiska i transport.

Głównym celem strategii środowiskowej Funduszu Spójności jest wsparcie dla realizacji zadań inwestycyjnych władz publicznych w zakresie ochrony środowiska, wynikających z wdrażania prawa Unii Europejskiej.

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

Priorytetami realizowanymi przy wsparciu z Funduszu Spójności w ochronie środowiska będą:

- poprawa jakości wód powierzchniowych, polepszenie dystrybucji i jakości wody przeznaczonej do spożycia poprzez takie działania jak:
  - budowa i modernizacja kanalizacji sanitarnej i burzowej oraz oczyszczalni ścieków tam, gdzie przyniesie to największy efekt ekologiczny przy uwzględnieniu efektywności kosztowej,
  - rozbudowa i modernizacja urządzeń uzdatniających wodę i sieci wodociągowej,
- poprawa jakości powietrza poprzez:
  - modernizację i rozbudowę miejskich systemów ciepłowniczych (źródeł, sieci) połączona z likwidacją „niskiej emisji” w strefach o znaczących przekroczeniach dopuszczalnych stężeń zanieczyszczeń w powietrzu,
  - systemową konwersję palenisk domowych na rozwiązania przyjazne zdrowiu i środowisku (głównie zamiana węgla na gaz),
- racjonalizacja gospodarki odpadami i ochrona powierzchni ziemi poprzez:
  - budowę, rozbudowę lub modernizację składowisk odpadów komunalnych oraz tworzenie systemów recyklingu i utylizacji odpadów komunalnych (sortownie, kompostownie itp.),
  - tworzenie systemów zagospodarowania osadów ściekowych (w tym spalarnie),
  - rekultywację terenów zdegradowanych przez działalność przemysłową,
- zapewnienie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego poprzez:
  - renaturyzację rzek,
  - budowę polderów, zbiorników wielofunkcyjnych, tam gdzie zostaną osiągnięte największe efekty w zakresie

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

poprawy zaopatrzenia w wodę i bezpieczeństwa przeciwpożarowego.

Podstawą do przygotowania projektów dofinansowanych z Funduszu Spójności są następujące dokumenty programowe:

- Narodowy Plan Rozwoju na lata 2004-2006
- Strategia wykorzystania Funduszu Spójności na lata 2004-2006
- Strategie sektorowe.

Przedsięwzięcie przewidziane do dofinansowania w ramach Funduszu Spójności musi być przed przetargiem. Projekt musi posiadać wstępne stadium wykonalności lub studium powinno być w trakcie opracowania. Na dofinansowanie z Funduszu Spójności mają szansę również projekty, które są kontynuacją przedsięwzięć współfinansowanych przez fundusz ISPA. Udział środków w finansowaniu projektów może wynieść maksymalnie 80-85% kosztów kwalifikowanych. Zostały określone zasady oraz rodzaje wydatków, które będzie można uznać za kwalifikowane w ramach Funduszu Spójności.

Zasady kwalifikacji wydatków:

- kwalifikowane są tylko wydatki związane bezpośrednio z projektem,
- wydatek musi wiązać się z płatnościami potwierdzonymi przez Państwo Członkowskie i faktycznie przez nie lub w jego imieniu dokonany,
- poniesione wydatki muszą opierać się na prawnie wiążących umowach lub porozumieniach i muszą być udokumentowane otrzymanymi fakturami lub dokumentami księgowymi o równoważnej wartości dowodowej,
- wydatek poniesiony kwalifikuje się do refundacji od daty ustalonej decyzją Komisji Europejskiej zatwierdzającej projekt, po 1 stycznia 2004 r. Koniec okresu kwalifikacji zostanie każdorazowo określony decyzją Komisji.

Kategorie wydatków kwalifikujących się do finansowania:

- planowanie i projektowanie,
- zakup terenu,
- przygotowanie terenu budowy,

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

- budowa (koszty siły roboczej, materiałów, użycia sprzętu, trwałego wyposażenia w trakcie budowy),
- sprzęt i wyposażenie (zakup lub budowa wyposażenia przeznaczonego na trwałe zainstalowanie),
- zarządzanie projektem, księgowość i opłaty audytowe, koszty obsługi prawnej, opłaty notarialne oraz koszty specjalistycznych porad technicznych,
- promocja inwestycji i działania informacyjne,
- podatek od wartości dodanej (VAT) i inne podatki i opłaty.

Finansowanie przedsięwzięć z Funduszu Spójności oraz funduszy strukturalnych opiera się na zasadzie dodatkowości (uzupełnia środki krajowe). Wkład własny to minimum 15% kosztów inwestycji.

Łącznie dla Polski na lata 2004-2006 z Funduszu Spójności na ochronę środowiska przewiduje się około 2,1 miliarda euro.

Fundusze Strukturalne

Fundusze strukturalne, podobnie jak Fundusz Spójności, są instrumentem wspólnotowej polityki strukturalnej.

Istnieją 4 fundusze strukturalne Unii Europejskiej:

- Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (European Regional Development Fund – ERDF),
- Europejski Fundusz Socjalny (European Social Fund – ESF),
- Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnych (European Agriculture Guidance and Guarantee Fund -EAGGF) sekcja "Orientacji"
- Instrument Finansowy Wspierania Rybołówstwa (Financial Instrument for Fisheries Guidance- FIFG).

Inicjatywy w dziedzinie ochrony środowiska będą miały możliwości otrzymania dofinansowania głównie z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach dwóch programów operacyjnych:

- Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego (ZPORR),

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

- Sektorowego Programu Operacyjnego „Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw”

Generalnym celem Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego jest zapewnienie wszystkim regionom w Polsce, w powiązaniu z działaniami podejmowanymi w ramach innych programów operacyjnych, udziału w procesach rozwojowych i modernizacyjnych gospodarki poprzez tworzenie warunków wzrostu konkurencyjności regionów oraz przeciwdziałanie marginalizacji niektórych obszarów.

Program będzie finansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (ERDF) i Europejskiego Funduszu Społecznego (ESF) oraz ze środków krajowych. Ogółem na program operacyjny w latach 2004 – 2006 przeznaczone będzie około 4,3 miliarda euro, w tym z funduszy strukturalnych – około 2,8 mld euro.

Beneficjentami końcowymi pomocy są przede wszystkim samorządy województw, powiatów i gmin, stowarzyszenia oraz związki gmin i powiatów, instytucje naukowe, instytucje rynku pracy, agencje rozwoju regionalnego i instytucje wspierania przedsiębiorczości, a za ich pośrednictwem przedsiębiorstwa.

W ramach ZPORR realizowane będą inwestycje infrastrukturalne w zakresie ochrony środowiska oraz inwestycje związane z rewitalizacją obszarów zdegradowanych.

W programie znajdują się 4 działania, w ramach, których można będzie realizować inwestycje w zakresie ochrony środowiska:

Działanie 1.2 Infrastruktura ochrony środowiska;

Działanie 3.1 Obszary wiejskie (Infrastruktura lokalna);

Działanie 3.2 Obszary podlegające restrukturyzacji;

Działanie 3.3 Zdegradowane obszary miejskie, przemysłowe i powojskowe;

W ramach ZPORR dofinansowanie będą mogły uzyskać projekty, które ze względu na mniejszą skalę oddziaływania (wartość projektu poniżej 10 mln euro) nie kwalifikują się do Funduszu Spójności, co pozwoli małym gminom skorzystać ze środków unijnych na inwestycje służące ochronie środowiska.

Rodzaje projektów kwalifikujących się do dofinansowania z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego.

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

W ramach działania Infrastruktura Ochrony Środowiska realizowane będą duże projekty o znaczeniu regionalnym, służące wzmocnieniu konkurencyjności regionów:

zaopatrzenie w wodę i oczyszczanie ścieków

- budowa i modernizacja sieci wodociągowych
- budowa i modernizacja sieci kanalizacyjnych
- budowa i modernizacja stacji uzdatniania wody
- budowa i modernizacja oczyszczalni ścieków
- budowa zbiorników umożliwiających pozyskanie wody pitnej

zagospodarowanie odpadów

- organizacja i wdrażanie systemów selektywnej zbiórki odpadów i recyklingu
- wdrażanie systemowej gospodarki odpadami komunalnymi (m.in. budowa sortowni, kompostowni, obiektów termicznej, termiczno-chemicznej i fizycznej (mechanicznej) utylizacji odpadów; budowa nowych, modernizacja istniejących i rekultywacja nieczynnych składowisk; likwidacja "dzikich" składowisk)
- budowa i modernizacja spalarni odpadów niebezpiecznych

poprawa jakości powietrza

- modernizacja i rozbudowa miejskich systemów ciepłowniczych i wyposażenie ich w instalacje ograniczające emisje zanieczyszczeń pyłowych i gazowych do powietrza
- przekształcenie istniejących systemów ogrzewania obiektów publicznych w systemy bardziej przyjazne dla środowiska, w szczególności ograniczenie "niskiej emisji"

zapobieganie powodziom

- regulacja cieków wodnych (pogłębianie, zapory, stabilizacja brzegów, prace remontowe w korytach rzecznych, itd.)
- tworzenie polderów
- budowa i modernizacja wałów przeciwpowodziowych wraz z drogami dojazdowymi
- budowa i modernizacja małych zbiorników retencyjnych i stopni wodnych w ramach tzw. "małej retencji"

wsparcie zarządzania ochroną środowiska

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

- opracowanie baz danych dotyczących lasów, jakości gleb, wód, powietrza
- tworzenie systemów pomiaru zanieczyszczeń powietrza w miastach oraz systemów informowania mieszkańców o poziomie zanieczyszczeń powietrza
- utworzenie sieci stacji kontrolnych i ostrzegawczych w zakresie jakości wód
- tworzenie map terenów zalewowych

wykorzystanie odnawialnych źródeł energii

- budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej do produkcji i przesyłu energii odnawialnej (energia wiatrowa, wodna, geotermalna, ogniwa słoneczne, biomasa)

W ramach ww. typów projektów do kwalifikujących się wydatków mogą być zaliczone:

- roboty budowlano-montażowe
- zakup wyposażenia
- roboty wykończeniowe
- nadzór inżynierski
- przygotowanie dokumentacji technicznej
- wykup gruntów (maksymalnie 10% wartości projektów)

W ramach działania Obszary Wiejskie (dawna nazwa działania to "Infrastruktura Lokalna") realizowane będą projekty małych inwestycji o oddziaływaniu lokalnym na terenach wiejskich oraz w małych miastach (do 20 tyś. mieszkańców):

budowa lub modernizacja urządzeń do odprowadzania i oczyszczania ścieków

- sieci kanalizacyjne, w tym podłączenie do sieci indywidualnych użytkowników
- oczyszczalnie ścieków
- inne urządzenia do oczyszczania, gromadzenia, odprowadzania i przesyłania ścieków

budowa lub modernizacja urządzeń do zaopatrzenia w wodę

- sieci wodociągowe,
- ujęcia wody (w tym ochrona ujęć i źródeł wody pitnej)
- urządzenia służące do gromadzenia, przechowywania i uzdatniania wody

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

- urządzenia regulujące ciśnienie wody.

budowa lub modernizacja urządzeń do zaopatrzenia w energię

- urządzenia zaopatrzenia w energię,
- lokalne systemy pozyskiwania energii z alternatywnych źródeł (energia, wiatrowa, wodna, słoneczna, energia uzyskiwana z wykorzystania biomasy),
- lokalne sieci elektroenergetyczne (reelektryfikacja)
- gminne systemy oświetlenia ulic.

gospodarka odpadami stałymi

- budowa, modernizacja i rekultywacja składowisk odpadów stałych
- budowa lub modernizacja miejsc utylizacji opakowań i nieużytych środków ochrony roślin
- likwidacja "dzikich" wysypisk
- kompleksowe systemy zagospodarowania odpadów na poziomie lokalnym, obejmujące m.in. odbiór posegregowanych odpadów od mieszkańców, odzyskiwanie surowców wtórnych, recykling, kompostowanie odpadów organicznych, itp.

W ramach działania Zdegradowane Obszary Miejskie, Przemysłowe i Powojkowe realizowane będą projekty:

- remonty lub modernizacja infrastruktury technicznej, zwłaszcza w zakresie ochrony środowiska na terenie zdegradowanych dzielnic miast, w tym:
  - budowa lub modernizacja sieci kanalizacyjnych i innych urządzeń do oczyszczania, gromadzenia, odprowadzania i przesyłania ścieków,
  - budowa lub modernizacja kanalizacji deszczowej,
  - budowa lub modernizacja sieci wodociągowych, ujęć wody i urządzeń służących do gromadzenia i uzdatniania wody oraz urządzeń regulujących ciśnienie wody,
  - budowa lub modernizacja systemów odwadniających (w tym odwodnienie liniowe i drenaż odwadniający).
- wykonanie pasów zieleni,

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

- wykonanie osłon przeciwośluniowych i ekranów akustycznych,
- prace porządkowe związane z oczyszczeniem terenu z materiałów, sprzętu i chemikaliów po-wojskowych i po-przemysłowych, asenizacja, wywóz niepożądanych materiałów: np. gruzu - prace te muszą zakończyć się do 2006r:
  - koszt zatrudnienia długotrwale bezrobotnych objętych bezrobociem strukturalnym na prace porządkowe związane z oczyszczeniem terenów po-przemysłowych i po-wojskowych (12 miesięczny kontrakt).
- tworzenie zielonych stref poprzez zakładanie parków oraz zakup sadzonek drzew, krzewów i zalesianie oczyszczonego obszaru, a następnie połączenie go z siecią turystyczną, usługowo-handlową, rekreacyjną.
- budowa i modernizacja podstawowej infrastruktury komunalnej, w szczególności w zakresie ochrony środowiska naturalnego oraz infrastruktury komunikacyjnej znajdujących się na terenie rewitalizowanym:
  - budowa i modernizacja sieci wodociągowych, ujęć wody, urządzeń służących do gromadzenia i uzdatniania wody oraz urządzeń regulacji ciśnienia wody,
  - budowa i modernizacja sieci kanalizacyjnych i innych urządzeń do oczyszczania, gromadzenia, odprowadzania i przesyłania ścieków,
  - budowa lub modernizacja kanalizacji deszczowej,
  - budowa lub modernizacja systemów odwadniających, (w tym odwodnienie liniowe i drenaż odwadniający).

W ramach działania Obszary Podlegające Restrukturyzacji realizowane będą projekty z zakresu:

- gospodarki wodno-ściekowej - infrastruktura;
- gospodarki odpadami, wzrost poziomu recyklingu, minimalizacja ilości odpadów, likwidacja „dzikich” wysypisk;
- pozyskiwania energii poprzez tworzenie lokalnych systemów odnawialnych źródeł energii (np. energia słoneczna, wiatrowa, wodna,

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

organiczna – biomasa), zwiększenie efektywności zużycia energii w budynkach publicznych.

Przy inwestycjach w infrastrukturę ochrony środowiska maksymalny udział środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w kosztach kwalifikowanych wynosi 75%, a w przypadku inwestycji infrastrukturalnych generujących znaczący zysk netto udział ten wyniesie 50%. Dla działań związanych z infrastrukturą lokalną oraz rewitalizacją obszarów zdegradowanych maksymalny udział środków UE wynosi 75% oraz dodatkowo 10% z zasobów państwa na projekty realizowane w gminach o najniższych dochodach własnych.

6.2.8. Udział społeczeństwa w podejmowaniu decyzji

Spółeczność powiatu jest głównym adresatem działań przewidywanych Programem, stąd ważnym elementem jest uspołecznienie procesu planowania, podejmowania decyzji i przejrzystość procedur włączających w nie szerokie grono partnerów. Zadanie to, aby mogło przynieść pozytywny skutek, musi być realizowane przez społeczeństwo świadome zagrożeń, jakie niesie z sobą rozwój cywilizacyjny, a więc odpowiednio przygotowane. Dlatego ważna jest edukacja społeczności lokalnej. W przeciwnym wypadku podejmowane przez władze samorządowe próby rozwiązania szeregu problemów będą napotykały na społeczny opór i niewiedzę.

6.3. Monitoring jakości środowiska

6.3.1. Informacje ogólne

Monitoring – to system kontroli stanu środowiska, który wspomaga prawne, finansowe i społeczne instrumenty zarządzania środowiskiem. Dostarcza on informacji o efektach wszystkich działań na rzecz ochrony środowiska.

Monitoring ma istotne znaczenie informacyjne, ale głównym jego celem jest usprawnienie procesów zarządzania „Programem”. Zarządzanie to dotyczy zarówno działań bieżących jak i okresowo dokonywanych ocen i aktualizacji celów i priorytetów.

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

Monitoring środowiska – jest realizowany w regionie przez Wojewódzką Inspekcję Ochrony Środowiska przy współdziałaniu Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej i innych jednostek organizacyjnych i naukowo-badawczych (np. IMGW, RZGW, RDLP). Monitoring ten realizowany jest pod nadzorem GIOŚ.

Mierniki efektów ekologicznych to wielkości uzyskane podczas pomiarów i szacunków.

Wyniki monitoringu porównywane są z normatywami jakości środowiska. Normatywy te są już podstawą odniesienia oceny, ale przede wszystkim określają cele ekologiczne (jakość środowiska nie może być gorsza od wartości normatywnej). W tym ujęciu monitoring środowiska jest także narzędziem monitoringu efektów realizacji „Programu Ochrony Środowiska” (w rozumieniu osiągnięcia celów).

Monitoring zanieczyszczenia powietrza

Zgodnie z nadrzędnym celem działań podejmowanych na rzecz ochrony powietrza przed zanieczyszczeniem, jakim jest ochrona zdrowia ludzkiego, priorytetowym obszarem dla monitoringu powietrza są wielkie miasta i aglomeracje miejsko-przemysłowe. Przyjęte kierunki są zgodne z regulacjami Unii Europejskiej, a w szczególności z dyrektywą 96/62/EC w sprawie oceny i zarządzania jakością powietrza.

W ramach monitoringu jakości powietrza pozyskuje się, analizuje i udostępnia dane o poziomach substancji w otaczającym powietrzu. Zadanie realizuje się w oparciu o następujące akty prawne:

- ustawa *Prawo ochrony środowiska* z dnia 27 kwietnia 2001 roku /Dz. U. Nr 62, poz. 627 z późniejszymi zmianami/ - art. 25-27, 85-94;
- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 czerwca 2002 roku w sprawie oceny substancji w powietrzu /Dz. U. Nr 87, poz. 798/;
- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 czerwca 2002 roku w sprawie dopuszczalnych poziomów niektórych substancji w powietrzu, alarmowych poziomów niektórych substancji w powietrzu oraz marginesów tolerancji /Dz. U. Nr 87, poz. 796/;
- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 1 października 2002 roku w sprawie sposobu udostępniania informacji o środowisku /Dz. U. Nr 176, poz. 1453/;

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 26 listopada 2002 roku w sprawie zakresu i sposobu przekazywania informacji dotyczących zanieczyszczenia powietrza /Dz. U. Nr 204, poz. 1727/.

Tabela 5.

Strefa pomiarowa zanieczyszczeń powietrza, z której wyniki będą uwzględnione w ocenie rocznej za rok 2004

Nazwa strefy	Właściciel strefy	Mierzone zanieczyszczenia
powiat poznański	WSSE	SO ₂ , NO ₂ , PM10, Pb, CO, O ₃ ,
	WSSE	C ₆ H ₆
	WSEE	

Monitoring chemizmu opadów atmosferycznych oraz depozycji do podłoża

Monitoring chemizmu opadów atmosferycznych oraz depozycji do podłoża nie ma specyficznych regulacji prawnych.

Celem badań jest zebranie informacji o ładunkach substancji zakwaszających, biogenów oraz metali ciężkich deponowanych do podłoża wraz z opadem atmosferycznym oraz ocena zmian zawartości tych zanieczyszczeń w czasie.

Badania chemizmu opadów atmosferycznych oraz depozycji do podłoża realizowane są przez:

- **IMGW Oddział Poznań**

1/. w sieci krajowej

Próby opadu pobierane są na stacjach synoptycznych Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej. Badania analityczne na terenie województwa wielkopolskiego prowadzone są na zlecenie Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Warszawie przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Poznaniu.

Wyniki badań gromadzone są w bazie danych IMGW we Wrocławiu. Na podstawie uzyskanych danych w IMGW obliczane są miesięczne i roczne depozycje oraz wykonywana ocena w skali całego kraju. Informacje uzyskane przez WIOŚ mogą

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

zostać wykorzystane do uzupełnienia danych potrzebnych do opracowania ocen skuteczności programów redukcji emisji zanieczyszczeń do powietrza oraz do bilansowania związków eutrofizujących w ramach ochrony wód przed zanieczyszczeniami pochodzącymi z rolnictwa.

2/ w sieci regionalnej

Próby opadu na terenie województwa wielkopolskiego pobierane są na stacjach synoptycznych Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej Oddział w Poznaniu, IMGW prowadzi również badania analityczne.

Wykaz stanowisk opadowych na obszarze powiatu poznańskiego na 2004 rok

Białężyn

Buk

Koziegłowy

Polska Wieś

Próbki pobierane są raz w miesiący, a zakres badania obejmuje: odczyn pH, siarczany, azotany fosfor ogólny, kadm, ołów, miedź i cynk.

Monitoring wód powierzchniowych

W ramach podsystemu Monitoringu Wód Powierzchniowych prowadzone są badania mające na celu określenie jakości wód i osadów wodnych, realizowanie programów międzynarodowych oraz identyfikację głównych problemów występujących w gospodarce wodnej takich jak: zasolenie i eutrofizacja. Badania i ocena jakości rzek, jezior, osadów wodnych, zbiorników zaporowych, Morza Bałtyckiego wykonywana jest pod kątem dotrzymania normatywów oraz identyfikacji obszarów, na których nie są one dotrzymywane.

Podstawę prowadzenia badań i oceny jakości wód powierzchniowych stanowią:

- ustawa *Prawo ochrony środowiska* z dnia 27 kwietnia 2001 roku /Dz. U. Nr 62, poz. 627 z późniejszymi zmianami/ - art. 25-27, 97;
- ustawa *Prawo wodne* z dnia 18 lipca 2001 roku /Dz. U. Nr 115, poz. 1229 z późniejszymi zmianami/ - art. 47, 49, 156;

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 grudnia 2002 roku w sprawie kryteriów wyznaczania wód wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych /Dz. U. Nr 241, poz. 2093/;
- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 4 października 2002 roku w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać wody śródlądowe będące środowiskiem życia ryb w warunkach naturalnych /Dz. U. Nr 176, poz. 1455/;
- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 listopada 2002 roku w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać wody powierzchniowe wykorzystywane do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia /Dz. U. Nr 204, poz. 1728/;
- rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie klasyfikacji wód, sposobu prowadzenia monitoringu oraz sposobu interpretacji wyników i prezentacji stanu wód powierzchniowych i podziemnych /projekt/;
- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 1 października 2002 roku w sprawie sposobu udostępniania informacji o środowisku /Dz. U. Nr 176, poz. 1453/.

Celem wykonywania badań wód powierzchniowych jest stworzenie podstaw do podejmowania działań na rzecz poprawy jakości wód oraz ich ochrony przed zanieczyszczeniem. Wyniki badań jezior stanowią uzupełnienie danych o jakości wód śródlądowych płynących, niezbędnych do gospodarowania wodami w dorzeczach, w tym do ich ochrony przed eutrofizacją i zanieczyszczeniami przemysłowymi.

Badania wód powierzchniowych realizowane będą przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Poznaniu i jego Delegatury.

Sieci monitoringu regionalnego obejmują cieki stanowiące źródło zaopatrzenia w wodę na potrzeby gospodarki komunalnej i przemysłu w regionie, cieki będące odbiornikami ścieków komunalnych i przemysłowych, mniejsze cieki przepływające przez tereny wykorzystywane do celów rekreacyjnych oraz przez tereny o intensywnej gospodarce rolnej.

Lokalizacja sieci pomiarowej na rok 2004:

- Kanał Mosiński,
- rzeka Olszynka,
- rzeka Mogilnica,
- rzeka Samica Stęszewska,
- rzeka Kopla i jej dopływy,
- rzeka Cybina,
- rzeka Główna.

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

Zgodnie z wykazem Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu do badań wód wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych wytypowano: Jezioro Niepruszewskie.

Monitoring wód podziemnych

Podstawą prowadzenia badań i oceny jakości wód podziemnych są:

- ustawa *Prawo ochrony środowiska* z dnia 27 kwietnia 2001 roku /Dz. U. Nr 62, poz. 627 z późniejszymi zmianami/ - art. 26-27;
- ustawa *Prawo wodne* z dnia 18 lipca 2001 roku /Dz. U. Nr 115, poz. 1229 z późniejszymi zmianami/ - art. 49;
- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 grudnia 2002 roku w sprawie kryteriów wyznaczania wód wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych /Dz. U. Nr 241, poz. 2093/;
- rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie klasyfikacji wód, sposobu prowadzenia monitoringu oraz sposobu interpretacji wyników i prezentacji stanu wód powierzchniowych i podziemnych /projekt/;
- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 1 października 2002 roku w sprawie sposobu udostępniania informacji o środowisku /Dz. U. Nr 176, poz. 1453/.

Celem badań monitoringowych jest tworzenie bazy informacyjnej o stanie zasobów wód podziemnych jako niezbędnej podstawy do realizacji racjonalnej gospodarki zasobami tych wód i ich ochrony.

Jednym z istotnych elementów tej bazy jest monitoring regionalny, którego zadania powinny w szczególności koncentrować się na:

- kontroli długookresowych trendów zmian jakości wód głównych zbiorników wód podziemnych (GZWP) oraz ważniejszych zbiorników lokalnych (LZWP),
- kontroli stanów i jakości wód podziemnych zbiorników lokalnych o słabej odnawialności zasobów, stanowiącej uzupełnienie do istniejącej sieci obserwacyjnej PIG,
- rozpoznaniu stanu zanieczyszczenia antropogenicznego wód podziemnych,
- rozpoznaniu stopnia oddziaływania obszarowych ognisk zanieczyszczeń na jakość wód podziemnych.

Badania wód podziemnych na obszarze województwa wielkopolskiego realizowane są:

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

- w sieci krajowej przez Państwowy Instytut Geologiczny w Warszawie,
- w sieci regionalnej przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Poznaniu i jego Delegatury.

Lokalizacja punktów badawczych i programy pomiarowe w sieci regionalnej monitoringu jakości wód podziemnych na terenie powiatu poznańskiego w roku 2004

- Złotniki (gmina Suchy Las)
- Białężyn (gmina Murowana Goślina)
- Kamińsko (gmina Murowana Goślina)
- Buk (gmina Buk)
- Żarnowiec-Lisówki (gmina Dopiewo)
- Wysogotowo (gmina Tarnowo Podgórne)
- Komorniki (gmina Komorniki)
- Gruszczyn (gmina Swarzędz)
- Jezioro (gmina Stęszew)
- Puszczykowo (gmina Puszczykowo)

Lokalizacja punktów pomiarów stanów wód podziemnych w sieci regionalnej monitoringu na terenie powiatu poznańskiego w roku 2004

- Promienko (gmina Pobiedziska)

Monitoring gospodarki odpadami

Koniecznością jest gromadzenie informacji o ilości wytwarzanych odpadów z uwzględnieniem ich wykorzystywania, usuwania lub unieszkodliwiania, w tym składowania; ewidencja składowisk z uwzględnieniem stopnia i sposobu ich zabezpieczania; pełnym obrocie odpadami niebezpiecznymi umożliwiającą szybkie identyfikowanie nieprawidłowości i skuteczne reagowanie na nie.

Podstawą prowadzenia monitoringu gospodarki odpadami są:

- ustawa *Prawo ochrony środowiska* z dnia 27 kwietnia 2001 roku /Dz. U. Nr 62, poz. 627 z późniejszymi zmianami/ - art. 26, 27;

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

- ustawa o odpadach z dnia 27 kwietnia 2001 roku (Dz. U. Nr 62, poz. 628),
- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 roku w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. Nr 112, poz. 1206),
- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 grudnia 2001 roku w sprawie rodzajów odpadów lub ich ilości, dla których nie ma obowiązku prowadzenia ewidencji odpadów, oraz kategorii małych i średnich przedsiębiorstw, które mogą prowadzić uproszczoną ewidencję odpadów (Dz. U. Nr 152, poz. 1735),
- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 grudnia 2001 roku w sprawie niezbędnego zakresu informacji objętych obowiązkiem zbierania i przetwarzania oraz sposobu prowadzenia centralnej i wojewódzkiej bazy danych dotyczącej wytwarzania i gospodarowania odpadami (Dz. U. Nr 152, poz. 1740),
- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 grudnia 2001 roku w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów (Dz. U. Nr 152, poz. 1736).

Monitoring gospodarki odpadami na terenie województwa wielkopolskiego realizowany będzie przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Poznaniu i jego Delegatury w Kaliszu, Koninie, Lesznie i Pile.

Monitoring odpadów powinien stanowić podstawę przy opracowywaniu planów i strategii gospodarowania odpadami zarówno na poziomie gminy jak i całego kraju, gdyż pozwala zaobserwować zmiany ilości wytwarzanych odpadów, możliwości ich wykorzystania, unieszkodliwienia czy składowania jak i zmiany dominacji poszczególnych grup odpadów.

Monitoring jakości gleby i ziemi

Monitoring gleb został utworzony w celu obserwowania zmian jakości gleb pod wpływem czynników antropopresji. Poznanie stanu gleb użytkowanych rolniczo pod względem zanieczyszczenia metalami ciężkimi jest bardzo istotne z uwagi na konieczność produkcji zdrowej żywności. W ramach monitoringu realizowane są zadania:

- długofalowe zmiany chemizmu gleb,
- badania chemizmu gleb w okolicach oddziaływania lokalnych źródeł zanieczyszczeń.

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

Za główne kryterium wyboru punktów pomiarowych monitoringu regionalnego przyjęto użytkowanie rolnicze gleb, z uwagi na konieczność profilaktycznego zabezpieczenia nieskażonej produkcji towarowej.

Podstawę prowadzenia badań jakości gleby stanowi:

- ustawa *Prawo ochrony środowiska* z dnia 27 kwietnia 2001 roku /Dz. U. Nr 62, poz. 627 z późniejszymi zmianami/ - art. 26.

Badania jakości gleb użytkowanych rolniczo na obszarze województwa wielkopolskiego realizowane są:

- w sieci krajowej przez Instytut Uprawy i Nawożenia Gleb w Puławach,
- w sieci regionalnej przez Stację Chemiczno-Rolniczą Oddział w Poznaniu.

Punkty pomiarowe sieci monitoringu regionalnego gleb w roku 2004

- Dąbrowa (gmina Dopiewo)
- Kleszczewo (gmina Kleszczewo)
- Bnin (gmina Kórnik)
- Mrowino (gmina Rokietnica).

Zakres badań obejmuje oznaczenia: zawartości próchnicy, siarki siarczanowej, odczynu pH oraz form całkowitych: miedzi, manganu, cynku, żelaza, chromu, arsenu, kadmu, niklu i ołowiu w próbach pobranych na stanowiskach zlokalizowanych na użytkach rolnych i na obszarach z potencjalnie wyższym zagrożeniem skażeniem gleb, z dwóch warstw gleby, raz w roku.

Monitoring hałasu

Podstawą prowadzenia badań i oceny stanu akustycznego środowiska są:

- ustawa *Prawo ochrony środowiska* z dnia 27 kwietnia 2001 roku /Dz. U. Nr 62, poz. 627 z późniejszymi zmianami/ - art. 26-27, 117;
- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 stycznia 2002 roku w sprawie wartości progowych poziomu hałasu /Dz. U. Nr 8, poz. 81/;
- rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 13 maja 1998

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

roku w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku /Dz. U. Nr 66 z 1998 roku, poz. 430/;

• rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 1 września 2002 roku w sprawie sposobu udostępniania informacji o środowisku /Dz. U. Nr 176, poz. 1453/.

Celem badań jest zapewnienie informacji dla potrzeb ochrony przed hałasem.

Badania stanu akustycznego środowiska na terenie województwa wielkopolskiego realizowane będą przez:

- Wydział i Działy Monitoringu Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Poznaniu i jego Delegatury w Kaliszu i Pile,
- Wydział i Działy Inspekcji Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Poznaniu i jego Delegatury w Kaliszu, Koninie, Lesznie i Pile,
- inne jednostki z mocy prawa wykonujące pomiary hałasu.

Badania źródeł hałasu przemysłowego zostaną określone w planie kontroli realizowanym przez pion inspekcyjny.

Zakres badań własnych WIOŚ obejmuje pomiary w punktach zlokalizowanych przy drogach krajowych i wojewódzkich oraz na linii zabudowy w obrębie miast, ze szczególnym uwzględnieniem rozpoznania terenów szczególnego zagrożenia hałasem budynków mieszkalnych, szkół, przedszkoli, domów opieki społecznej i szpitali. Lokalizację punktów pomiarowych stanu akustycznego środowiska w ramach badań monitoringowych w roku 2004 przedstawiono poniżej.

Lokalizacja punktów pomiarowych stanu akustycznego środowiska

- Rogoźno (7 punktów pomiarowych)
- Czapury (1 punkt pomiarowy)
- Skórzewo (1 punkt pomiarowy)
- droga krajowa nr 5 (odcinek Stęszew-Pobiedziska) (7 punktów pomiarowych)
- droga wojewódzka nr 307 (odcinek Poznań-Opalenica) (4 punkty pomiarowe)
- droga wojewódzka nr 306 (odcinek Duszniki-Stęszew-Nowe Dymaczewo) (2 punkty pomiarowe)
- droga wojewódzka nr 430 (odcinek Poznań-Mosina) (8 punktów pomiarowych)
- droga wojewódzka nr 196 (odcinek Poznań-Wągrowiec) (3 punkty pomiarowe)
- droga wojewódzka nr 434 (odcinek Kórnik-Kostrzyn) (1 punkt pomiarowy)
- droga wojewódzka nr 431 (odcinek Granowo-Kórnik) (2 punkty pomiarowe)

Monitoring przyrody

Monitoring przyrody realizowany jest na obszarach objętych różnymi formami ochrony i presji człowieka (m.in. w Parkach Narodowych, Rezerwatach, Leśnych Kompleksach Promocyjnych).

Podstawą prowadzenia badań i oceny środowiska przyrodniczego są:

- ustawa *Prawo ochrony środowiska* z dnia 27 kwietnia 2001 roku /Dz. U. Nr 62, poz. 627 z późniejszymi zmianami/ - art. 26;
- ustawa *o ochronie przyrody* z dnia 16 października 1991 roku /Dz. U. Nr 114, poz. 492 z późniejszymi zmianami/;
- Konwencja o różnorodności biologicznej (art. 7),
- Konwencja Ramsarska (art. 3 i 4),
- Konwencja Berneńska (art. 2-7),
- Konwencja Bońska (art. 2 i 5).

Celem badań jest uzyskanie informacji o zmianach wybranych elementów przyrody żywej zachodzących w czasie, wykorzystywanych w procesach podejmowania i oceny skuteczności działań ochronnych i konserwatorskich.

Upowszechnianie informacji o środowisku

Problematyka badań monitoringowych środowiska jest ściśle powiązana z zagadnieniami udostępniania społeczeństwu informacji o stanie środowiska i zachodzących w nim zmianach, które regulowała ustawa z dnia 9 listopada 2000 roku o dostępie do informacji o środowisku i jego ochronie oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, która weszła w życie z dniem 1 stycznia 2001 roku, z dniem 1 października została uchylona a jej przepisy zostały inkorporowane przez ustawę z dnia 27 kwietnia 2001 roku – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62, poz. 627).

6.4. Procedury kontroli i realizacji Programu

Podczas realizacji programu muszą być uwzględnione:

- ściśle powiązanie z programem procesu budowy i realizacji budżetu, a zwłaszcza budowy budżetu zadaniowego,
- zarządzenie jakością jako element zarządzania sferą usług publicznych w powiecie,

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

- systemowe podjęcie do budowy marketingu powiatowego (w tym promocji).

Ważną sprawą jest również informowanie opinii społecznej o postępach w realizacji wybranych zadań programu (wszystkimi kanałami komunikacji społecznej).

System zarządzania realizacją programu stanowi element budowy powiatowej Agendy 21. Decyduje on, czy w miarę upływu czasu dynamika procesu realizacji programu będzie rosnąć czy słabnąć. Zarządzanie realizacją to przede wszystkim:

- tworzenie i doskonalenie instrumentów realizacji,
- monitorowanie, czyli obserwacja realizacji celów i zadań programu oraz zmian w warunkach realizacji,
- aktualizacja programu.

6.4.1. Mierniki efektywności Programu

Realizacja zadań programu ma na celu poprawę lub utrzymanie stanu środowiska. Wymiernym efektem postępów w realizacji programu będą zmiany wartości wskaźników charakteryzujących poszczególne zagadnienia programu. Główne mierniki realizacji Programu przedstawia tabela 6.

Tabela 6.

Mierniki realizacji Programu

Lp.	Miernik
1	Odsetek (%) redukcji zagrożeń lub skali korzystania ze środowiska (np. emisji zanieczyszczeń lub % redukcji zużycia zasobów naturalnych) a także % wzrostu korzyści (np. wzrostu odzysku, wzrostu zasobów, wzrostu stopnia oczyszczenia, wzrost powierzchni zrekultywowanych). Wartości te porównywane są z planowanymi odsetkami redukcji zagrożeń lub wzrostu korzyści.
2	Ocena struktury jakości poszczególnych elementów środowiska lub procesów ochrony środowiska w systemach klasyfikacyjnych (np. udział ścieków oczyszczonych i nieoczyszczonych, udział wód powierzchniowych w klasach czystości, odsetek stref w klasach jakości powietrza).
3	Poziom zanieczyszczeń środowiska i poziom emisji zanieczyszczeń (dotyczy emisji zanieczyszczeń powietrza, hałasu, ścieków, promieniowania niejonizującego). Uzyskane wartości porównywane są z wartościami normatywnymi.
4	Wskaźniki jednostkowe (np. ilość odpadów lub ścieków wytwarzanych przez 1 mieszkańca, ilość zużywanej wody oraz wartości liczbowe (np. liczba miejscowości czy gmin stosujących zalecane rozwiązania, ilość wody odzyskanej i powtórnie wykorzystanej, ilość składowisk ogółem i posiadających stosowne zezwolenia i zabezpieczenia).
5	Powierzchnia lub odsetek powierzchni obszarów chronionych lub zdegradowanych (np. lasów, obszarów prawnie chronionych, obiektów małej retencji, gleb zdegradowanych).
6	Liczba jednostek organizacyjnych przeprowadzających działania lub liczba działań (np. liczba jednostek które wykonały obowiązujące plany, programy czy przeglądy, liczba działań kontraktowych).

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

Oprócz mierników wymienionych powyżej należy wskazać także mierniki społecznych efektów programu. Są one wielkościami wolnozmiennymi i wynikają z badań opinii społecznej. Wśród wskaźników odczuć społecznych można wymienić:

- udział społeczeństwa w dziedzinach na rzecz ochrony środowiska (wg oceny jakościowej),
- ilość i jakość interwencji (wniosków) zgłaszanych przez mieszkańców,
- liczba, jakość i skuteczność kampanii edukacyjno-informacyjnych,
- stopień akceptacji działań i programu przez tzw. grupy wrażliwe, tj. dzieci, osoby starsze, osoby niepełnosprawne, osoby najbardziej zagrożone aktualnym stanem środowiska.

6.4.2. Uczestnicy wdrażania Programu

Do podmiotów zarządzających realizacją Programu należą: Rada i Zarząd Powiatu.

- Rada i Zarząd Powiatu – pełnią bieżący nadzór nad realizacją programu, czuwają, aby przy tworzeniu budżetu powiatu uwzględniane były zadania priorytetowe, prowadzą akcję informacyjną i promocyjną, uchwalają zmiany w programie.
- Grupy robocze przypisane do poszczególnych zadań strategicznych – realizują je zgodnie z przyjętymi planami realizacji.

6.4.3. Procedury kontroli realizacji i aktualizacji Programu

Program Ochrony Środowiska uchwała rada powiatu, z wykonania programu organ wykonawczy powiatu sporządza co 2 lata raporty, które przedstawia radzie powiatu.

Program jest długoterminowym dokumentem strategicznym określającym cele i programy działań na kilkanaście lat oraz wymagającym ciągłej pracy nad podnoszeniem jego jakości. Przygotowanie projektu dokumentu i jego przyjęcie przez Radę Powiatu kończy, tylko pewien etap planowania. Ze względu na swój długookresowy charakter planowanie ekorozwoju powiatu jest procesem ciągłym wymagającym stałego śledzenia stanu środowiska, zmian prawnych, gospodarczych, politycznych itp. i ich uwzględniania w dokumencie oraz przesuwania horyzontu planowania na kolejne lata. Program będzie poddawany przeglądowi w cyklu

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

dwuletnim, ale monitorowanie prac nad nim może odbywać się z większą częstotliwością.

6.4.4. Harmonogram wdrażania Programu

W tabeli 7 przedstawiono harmonogram wdrażania „Programu Ochrony Środowiska powiatu poznańskiego”.

Tabela 7.

Harmonogram wdrażania „Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Poznańskiego”

zadania	Rok												
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	itd.
<i>- A: Program ochrony środowiska powiatu poznańskiego na lata 2004-2015</i>													
Cele do 2015 roku i ich realizacja	Do 2015 Bieżąca kontrola postępu w zakresie wdrażania działań zdefiniowanych w programie				2008-2019				2012-2023				
Cele do 2008 roku (krótkoterminowe) i lista priorytetowych przedsięwzięć	2004 – 2007 Bieżąca kontrola postępu w zakresie wdrażania działań zdefiniowanych w programie		2006-2009		2008-2011		2010-2013		2012-2015		2014-2017		
B: Monitoring stanu środowiska													
<i>- C: Monitoring polityki środowiskowej</i>													
- mierniki efektywności Programu													
- ocena realizacji celów i działań krótkoterminowych		pod koniec roku		pod koniec roku		pod koniec roku		pod koniec roku		pod koniec roku			
- raporty z realizacji Programu													
- ocena realizacji celów do 2015 roku (2019, itd.)				pod koniec roku				pod koniec roku					

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

Objaśnienie tabeli:

W roku 2004 i 2005 na bieżąco będzie kontrolowany postęp w zakresie wdrażania działań (krótko- i długo-terminowych) zdefiniowanych w programie. Pod koniec 2005 roku nastąpi ocena realizacji celów krótkoterminowych. Wyniki oceny będą stanowiły wkład dla strategii wdrożeniowej na lata 2006-2009. Ten cykl będzie się powtarzał, co każde dwa lata, co zapewni uaktualnienie celów krótkoterminowych i listy przedsięwzięć priorytetowych.

Realizacja polityki ochrony środowiska zdefiniowanej w niniejszym programie (obejmującej okres do 2015 roku) będzie oceniana co 4 lata. Pierwsza ocena będzie miała miejsce pod koniec 2007 roku, w tym samym czasie nastąpi pomiar stopnia realizacji celów Programu przy pomocy tzw. mierników efektywności. Wyniki oceny będą stanowiły wkład dla sformułowania polityki ochrony środowiska do 2019 roku.

Z wykonania powiatowego Programu zarząd sporządza, co 2 lata raporty (pierwszy zostanie sporządzony w 2005 roku). Raporty będą stanowiły przegląd zaawansowania zadań, zawierając zestaw uzyskanych efektów rzeczowych oraz efektów w postaci obniżenia stopnia zanieczyszczenia środowiska i zmian w nim zachodzących.

6.4.5. Główne działania w ramach wdrażania Programu

W tabeli 8 przedstawiono najważniejsze działania w ramach następujących zagadnień: wdrażanie „Programu ochrony środowiska” (koordynacja, weryfikacja celów krótkoterminowych), edukacja i komunikacja ze społeczeństwem, systemy zarządzania środowiskiem. Dla każdego zagadnienia wskazano instytucje uczestniczące w realizacji poszczególnych działań.

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

Tabela 8.

Najważniejsze działania związane z wdrażaniem Programu Ochrony Środowiska

Zagadnienie	Główne działania na lata 2004-2007	Instytucje uczestniczące
Wdrażanie „Programu ochrony środowiska powiatu poznańskiego”, 2004-2015	koordynacja wdrażania „Programu...”, współpraca z różnymi jednostkami, ocena wdrożenia celów krótkoterminowych, raporty z realizacji programu (w 2005 i 2007), weryfikacja celów krótkoterminowych i przedsięwzięć priorytetowych (w 2005 i 2007).	Zarząd Powiatu, Starosta, Jednostki wdrażające Program
Edukacja ekologiczna, komunikacja ze społeczeństwem	Rozwój różnorodnych form edukacji ekologicznej w oparciu o instytucje zajmujące się tym zagadnieniem, realizacja ustawy Prawo ochrony środowiska, szersze włączenie organizacji pozarządowych w proces edukacji ekologicznej i komunikacji ze społeczeństwem, stosowanie systemu „krótkich informacji” o środowisku (wydawanie ulotek i broszur informacyjnych).	Zarząd Powiatu, Starosta, WIOŚ, Zarządy Miast i Gmin, organizacje pozarządowe
Systemy zarządzania środowiskiem	Wspieranie instytucji wdrażających system zarządzania środowiskiem.	WIOŚ, fundusze celowe
Monitoring stanu środowiska	Monitoring poszczególnych komponentów środowiska (powietrze, wody powierzchniowe i podziemne, gleby, odpady, hałas, przyroda).	WIOŚ, RZGW, Starosta

7. Priorytetowe kierunki działań w skali powiatu i gmin w latach 2004-2007

7.1. Wprowadzenie

Przy wyznaczaniu priorytetów ekologicznych dla Powiatu Poznańskiego uwzględniono aktualny stan środowiska, planowane przez samorzady gminne przedsięwzięcia, kierując się następującymi kryteriami:

- planowany efekt ekologiczny przedsięwzięcia,
- zgodność z Polityką Ekologiczną Kraju, Polityką Ekologiczną Województwa Wielkopolskiego, Programem Ochrony Środowiska Województwa Wielkopolskiego, Strategią Rozwoju Województwa Wielkopolskiego, wymogami aktualnych przepisów,
- znaczenie przedsięwzięcia dla poprawy stanu środowiska i rozwoju powiatu,
- likwidacja punktów stanowiących zagrożenie środowiska naturalnego.

Aktualny stan środowiska i przewidywane jego zmiany w aspekcie planowanego rozwoju gospodarczego i przestrzennego kształtują wielką potrzebę realizacji przedsięwzięć proekologicznych zarówno inwestycyjnych jak i pozainwestycyjnych.

Podstawowym zadaniem w zakresie strategii wdrożeniowej regionalnego „Programu ochrony środowiska” jest, więc dokonanie zobiektyzowanego wyboru priorytetów realizacyjnych poprzez ustalenie znaczenia i kolejności rozwiązania problemów.

7.2. Hierarchia priorytetowych przedsięwzięć w latach 2004-2007

Priorytetowe kierunki działań zostały przedstawione w formie tabelarycznej według hierarchii ważności dla poprawy stanu środowiska i rozwoju powiatu.

7.2.1. Zasoby wodne i gospodarka wodno-ściekowa.

7.2.2. Ochrona atmosfery i odnawialnego źródła energii.

7.2.3. Hałas i promieniowanie elektromagnetyczne.

7.2.4. Ochrona krajobrazu i zasobów przyrody.

7.2.5. Zarządzanie środowiskiem i edukacja ekologiczna.

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

7.2.1. Zasoby wodne i gospodarka wodno-ściekowa

Zadania własne

L.p.	Zadanie	Termin realizacji	Jednostki realizujące	Źródła finansowania	Efekty	Szacunkowy koszt PLN
1	Weryfikacja pozwoleń wodnoprawnych w oparciu o bilanse wodnogospodarcze zlewni	zadanie ciągłe	RZGW powiat	środki własne	Zapewnienie mieszkańcom Powiatu dobrej jakości wody do picia i w dostatecznej ilości	6 tys. / 4 lata
a	pozwoleń wodnoprawnych na odprowadzanie ścieków do wód powierzchniowych	zadanie ciągłe	powiat, województwo	środki własne powiatu, gmin, RZGW	Zapewnienie trwałej poprawy stanu czystości wód płynących	6 tys. / 4 lata
b	pozwoleń wodnoprawnych na korzystanie z wód podziemnych	zadanie ciągłe	powiat	środki własne	Zapewnienie mieszkańcom Powiatu dobrej jakości wody do picia i w dostatecznej ilości	6 tys. / 4 lata
c	pozwoleń wodnoprawnych na piętrzenie wód	zadanie ciągłe	powiat	środki własne	-	bd

Zadania koordynowane

1	Konserwacja i eksploatacja urządzeń melioracji wodnych szczegółowych (odwadnianie i nawadnianie gruntów)	zadanie ciągłe	spółki wodne, powiat	środki własne użytkowników urządzeń, środki własne gminy, środki własne powiatu	Zapewnienie właściwego poziomu odwadniania i nawadniania gruntów	8 mln / 4 lata
---	--	----------------	----------------------	---	--	----------------

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

7.2.1. Zasoby wodne i gospodarka wodno-ściekowa c. d.

Zalecane zadania dla gmin

L.p.	Zadanie	Termin realizacji	Jednostki realizujące	Źródła finansowania	Efekty	Szacunkowe koszty PLN
1	Modernizacja istniejącej sieci wodociągowej i stacji uzdatniania wody w gminach	2004 r...	gminy Przedsiębiorst wa wodno- kanalizacyjne	środki własne środki UE	Zapewnienie mieszkańcom odpowiedniej ilości wody pitnej	bd
2	Budowa dalszych odcinków sieci kanalizacyjnej w gminach	2005 r	gminy	środki własne środki UE	Zmniejszenie zanieczyszczenia gleby i wód podziemnych	bd
3	Modernizacja istniejącej sieci kanalizacyjnej w gminach	2004 r...	gminy Przedsiębiorst wa wodno- kanalizacyjne	środki własne środki UE	Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej	bd
4	Budowa i modernizacja oczyszczalni ścieków komunalnych w gminach	2007 r	gminy	środki własne środki UE fundusze ekologiczne	Polepszenie stanu środowiska	bd

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

7.2.2. Ochrona atmosfery i odnawialne źródła energii

Zadania własne

L.p.	Zadanie	Termin realizacji	Jednostki realizujące	Źródła finansowania	Efekty	Szacunkowe koszty PLN
1	Weryfikacja pozwoleń na emisję zanieczyszczeń do atmosfery	Zadanie ciągłe	powiat	środki własne	Zmniejszenie emitowanych zanieczyszczeń	6 tys. / 4 lata
2	Stworzenie punktu konsultacyjnego w zakresie wykorzystania odnawialnych źródeł energii	2004 r...	powiat	środki własne, fundusze ekologiczne	Zebranie informacji odnośnie OZE i możliwości ich wykorzystania	15 tys./ cała inwestycja

Zadania koordynowane

1	Przygotowanie materiałów nt. oszczędności energii cieplnej i elektrycznej oraz stosowania proekologicznych nośników energii	Zadania ciągłe	powiat gminy	fundusze ekologiczne	edukacja ekologiczna mieszkańców nt. korzystania z proekologicznych nośników energii	bd
2	Włączenie pozarządowych organizacji ekologicznych w działania dot. edukacji ekologicznej w ww zakresie	Zadania ciągłe	powiat gminy	fundusze ekologiczne	Edukacja ekologiczna mieszkańców nt. korzystania z proekologicznych nośników energii	bd
3	Termomodernizacja budynków publicznych powiatu i gmin	2004 r...	gminy powiat	środki UE BOŚ fundusze ekologiczne	Oszczędność energii	2 mln / cała inwestycja

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

7.2.2. Ochrona atmosfery i odnawialne źródła energii c.d.

Zalecane zadania dla gmin

L.p.	Zadanie	Termin realizacji	Jednostki realizujące	Źródła finansowania	Efekty	Szacunkowe koszty PLN
1	Kontynuacja gazyfikacji w gminach	2004...	gminy	środki własne	Zmniejszenie wielkości emisji niskiej	bd
2	Wymiana systemu ogrzewania na olejowe i gazowe w gminnych budynkach publicznych np. w szkołach	bd	gminy	środki własne środki UE	Zmniejszenie wielkości emisji niskiej	bd
3	Opracowanie gminnej strategii wykorzystania odnawialnych źródeł energii	2007 r	gminy	środki własne, fundusze ekologiczne	Zwiększenie udziału OZE	bd
4	Wymiana oświetlenia miejskiego na energooszczędne w gminach	2007 r	gminy	Bank Ochrony Środowiska środki UE	Oszczędność energii	bd

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

7.2.3. Hałas i promieniowanie elektromagnetyczne

Zadania własne

L.p.	Zadanie	Termin realizacji	Jednostki realizujące	Źródła finansowania	Efekty	Szacunkowe koszty PLN
1	Gromadzenie danych o źródłach promieniowania niejonizującego	2004 r...	powiat	środki własne	Zmniejszenie zanieczyszczenia środowiska polami elektromagnetycznymi	-

Zadania koordynowane

1	Rozwój monitoringu hałasu na terenach szczególnie zagrożonych	Zadania ciągłe	WIOŚ województwo powiat zarządy dróg	środki własne jednostek	Wdrożenie działań ochrony przed hałasem	bd
2	Budowa zabezpieczeń akustycznych wzdłuż dróg tj. ekrany akustyczne, nasadzenia izolacyjne, wymiana okien	2007 r	zarządy dróg	Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju – kredyty preferencyjne	Zmniejszenie ponadnormatywnego poziomu hałasu dla zwartej zabudowy	11 mln / cała inwestycja

Zalecane zadania dla gmin

1	Modernizacja dróg gminnych	Zadania ciągłe	gminy	Środki własne	Poprawa środowiska akustycznego	bd
---	----------------------------	----------------	-------	---------------	---------------------------------	----

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

7.2.4. Ochrona krajobrazu i zasobów przyrody

Zadania własne

L.p.	Zadanie	Termin realizacji	Jednostki realizujące	Źródła finansowania	Efekty	Szacunkowe koszty PLN
1	Opracowanie powiatowego planu zwiększania lesistości	2006 r	powiat	środki własne	Wzrost lesistości	20 tys./ 3 lata
2	Inwentaryzacja terenów zdegradowanych w ramach programu badań gleb i ziemi	2004 r...	powiat	środki własne fundusze ekologiczne	Znajomość terenów zdegradowanych powiatu umożliwiającą podejmowanie działań proekologicznych	20 tys./ 4 lata

Zadania koordynowane

1	Likwidacja nieczynnych i nieprzewidzianych do eksploatacji ujęć wody	2007 r	właściciel powiat	środki własne	Ochrona poziomów wód podziemnych przed zanieczyszczeniami	bd
2	Likwidacja nielegalnych wyrobisk	2006 r	właściciel powiat	środki własne	Ochrona powierzchni ziemi przed degradacją	bd
3	Odbiór i utylizacja padłych zwierząt	zadanie ciągłe	hodowca gmina powiat	środki własne jednostek	Zmniejszenie skażenia wód powierzchniowych i podziemnych	600 tys. /4 lata
4	Wsparcie finansowe właścicieli gruntów wyznaczonych do zalesienia	zadanie ciągłe	RDLP powiat	Budżet Państwa	Wzrost lesistości	bd
5	Budowa szlaków rowerowych	2004 r...	powiat, gmina	środki własne	Poprawa stanu środowiska pod kątem warunków zdrowotnych	550 tys./ 4 lata

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

7.2.4. Ochrona krajobrazu i zasobów przyrody c.d.

Zadania koordynowane

L.p.	Zadanie	Termin realizacji	Jednostki realizujące	Źródła finansowania	Efekty	Szacunkowe koszty PLN
6	Zwiększenie zasobów zieleni przydrożnej i śródpolnej	2007 r	gmina zarządy dróg	środki własne fundusze ekologiczne	Ochrona przeciwerozyjna gleb	bd
7	Budowa i eksploatacja międzygminnego schroniska dla bezdomnych zwierząt w Skałowie	2004 r...	powiat, gmina	środki własne, fundusze ekologiczne	Przeciwdziałanie występowaniu wścieklizny; ochrona zdrowia i życia ludzi i zwierząt	bd

Zalecane zadania dla gmin

1	Ustanawianie różnych form ochrony przyrody w gminach	2004 r...	gmina Wojewódzki Konserwator Przyrody (WKP)	środki własne fundusze ekologiczne	Wzrost walorów przyrodniczo- krajobrazowych	bd
2	Likwidacja dzikich wysypisk śmieci w gminach	bd	właściciele terenu	środki własne środki UE fundusze ekologiczne	Ochrona gleb	bd
3	Opracowanie planów ekofizjograficznych	2005 r	gmina	środki własne	Znajomość warunków przyrodniczych gminy umożliwiająca podejmowanie działań proekologicznych	bd

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

7.2.4. Ochrona krajobrazu i zasobów przyrody c.d.

Zalecane zadania dla gmin

L.p.	Zadanie	Termin realizacji	Jednostki realizujące	Źródła finansowania	Efekty	Szacunkowe koszty PLN
4	Utrzymanie dotychczasowego stanu lub powiększanie terenów zieleni urządzonej	2006 r	gmina	środki własne fundusze ekologiczne	Zwiększenie ilości miejsc aktywnego wypoczynku	bd
5	Rekultywacja nieczynnych wysypisk śmieci w gminach	2007 r	gmina	środki własne	Zwiększenie terenów rekreacyjnych	bd
6	Opracowanie waloryzacji i inwentaryzacji przyrodniczej w gminach	2006 r	gmina	środki własne	Znajomość warunków przyrodniczych gminy umożliwiająca podejmowanie działań proekologicznych	bd

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

7.2.5. Zarządzanie środowiskiem i edukacja ekologiczna

Zadania własne

L.p.	Zadanie	Termin realizacji	Jednostki realizujące	Źródła finansowania	Efekty	Szacunkowe koszty PLN
1	Organizacja i rozwój bazy danych o środowisku i jego ochronie	2004 r...	powiat	środki UE fundusze ekologiczne	Wyższy stan świadomości ekologicznej społeczeństwa	15 tys/ 4 lata

Zadania koordynowane

1	Zwiększenie do roku 2010 udziału źródeł odnawialnych w produkcji energii do 3,1% w roku 2005 i systematyczny wzrost do 7,5% w 2010 roku	2004 r...	powiat wytwórcy energii gminy	środki własne jednostek, środki UE, fundusze ekologiczne	Wykorzystanie potencjalnych zasobów lokalnych	27 mln / cała inwestycja
2	Zintensyfikowanie edukacji ekologicznej społeczeństwa w zakresie ochrony przyrody (organizacja imprez pro-ekologicznych)	Zadanie ciągle	powiat, gminy, RDLP WOŚ	fundusze ekologiczne	Sukcesywne ograniczanie negatywnego wpływu na środowisko zanieczyszczeń punktowych i obszarowych pochodzących z działalności człowieka	bd
3	Projektowanie i wytyczanie ścieżek dydaktycznych wraz z opisem na obszarach chronionych i poza nimi	2004 r...	powiat, gminy, Nadleśnictwa	środki własne fundusze ekologiczne	Ograniczenie degradacji środowiska	300 tys./ cała inwestycja

7.3. Szacunkowe koszty realizacji Programu ochrony środowiska powiatu Poznańskiego w latach 2004 – 2007.

Kierując się założeniami Programu ochrony środowiska Województwa Wielkopolskiego, przedstawiono szacunkowe koszty realizacji Programu ochrony środowiska dla Powiatu Poznańskiego na lata 2004 – 2007. Koszty te dotyczą zadań własnych Powiatu. Podobnie jak w wojewódzkim programie nie przedstawiono kosztów realizacji na lata późniejsze, dlatego że formułowanie konkretnych przedsięwzięć jak i kosztów ich realizacji byłoby obarczone tak dużym błędem, iż stałoby się mało przydatne.

Szacunkowe koszty realizacji tego Programu przedstawiono w tabeli 9.

Tabela 9.
Szacunkowe koszty (w tys. zł) zadań własnych Powiatu związanych z wdrażaniem Programu ochrony środowiska powiatu poznańskiego w latach 2004-2007.

	Szacunkowe koszty				
	2004	2005	2006	2007	2004-2007
Weryfikacja pozwoleń wodnoprawnych w oparciu o bilanse wodnogospodarcze zlewni: <ul style="list-style-type: none"> ▪ pozwolenia wodnoprawne na odprowadzanie ścieków do wód powierzchniowych ▪ pozwolenia wodnoprawne na korzystanie z wód podziemnych ▪ pozwolenia na piętrzenie wód	2	4	-	-	6 (koszt na 2004 rok komputera i oprogramowania)
	4	-	2	-	6
	-	-	-	-	-
Weryfikacja pozwoleń na emisję zanieczyszczeń do atmosfery	-	2	-	4	6

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU POZNAŃSKIEGO

	Szacunkowe koszty				
	2004	2005	2006	2007	2004-2007
Inwentaryzacja terenów zdegradowanych w ramach programu badań gleb i ziemi	5	5	5	5	20
Organizacja i rozwój bazy danych o środowisku i jego ochronie i stworzenie punktu konsultacyjnego w zakresie wykorzystania odnawialnych źródeł energii (OZE)	15	-	-	--	15 (koszt komputera + oprogram.)
Koordinacja wdrażania Programu, w tym współpraca i opracowanie raportów realizacji Programu	5	20	10	10	45
Działania związane z edukacją ekologiczną	10	10	10	10	40
Opracowanie powiatowego planu zwiększenia lesistości	-	20	-	-	20
Razem	41	61	27	29	158

Należy jednak podkreślić, że ta lista przedsięwzięć nie zamyka możliwości realizowania innych, charakteryzujących się mniejszą skalą, a tym samym mniejszym jednostkowym efektem. Oznacza to równocześnie możliwość uzyskania dofinansowania przedsięwzięć niewskazanych w załączonych tabelach.